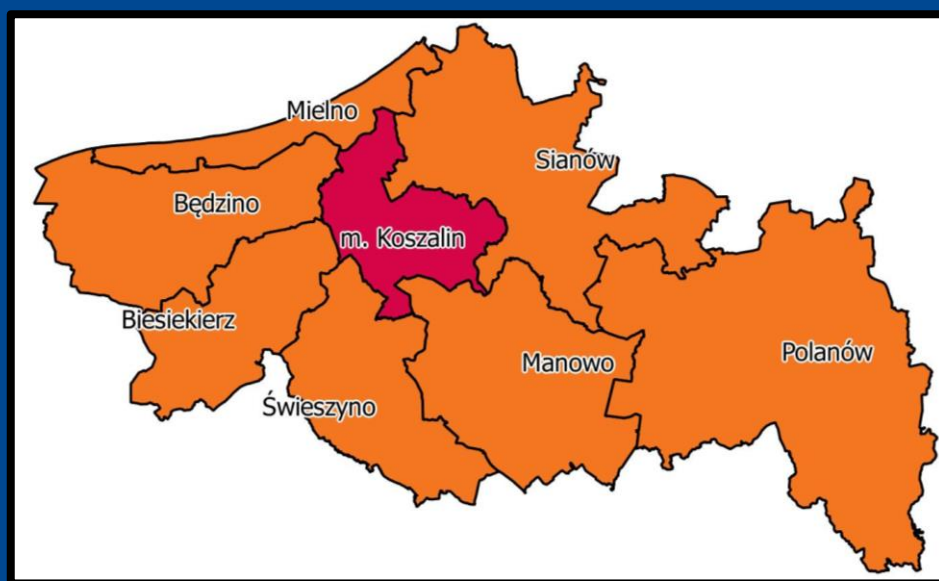

2014

SEKTOROWY PROGRAM ROZWOJU GOSPODARCZEGO I ZAGOSPODAROWANIA TURYSTYCZNEGO KOSZALIŃSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO

Projekt z 20.10.2014 r.

Lider Projekt Sp. z o.o.
www.liderprojekt.pl

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

Na zlecenie:

**Stowarzyszenie Gmin i Powiatów
Pomorza Środkowego**

75-201 Koszalin, Dworcowa 11-15

tel./fax. (+ 48 94) 343 51 67

www.ko-pomerania.pl

e-mail: sgipps@ko-pomerania.pl

Redakcja i opracowanie – Konsorcjum: Lider Projekt Sp. z o.o., Instytut Badawczy IPC Sp. z o. o.,
EU-CONSULT Sp. z o.o.

Lider Projekt Sp. z o.o.

Al. Marcinkowskiego 1

61-745 Poznań

www.liderprojekt.pl

Instytut Badawczy IPC

ul. Ostrowskiego 30

53-238 Wrocław

Tel. 71/7949249

E-mail biuro@instytut-ipc.pl

www.instytut-ipc.pl

Zamówienie jest realizowane w ramach projektu:
„Partnerstwo Samorządów Koszalińskiego Obszaru Funkcjonalnego
szansą na wzmocnienie potencjału rozwojowego regionu”
dofinansowanego ze środków EOG 2009-2014
pochodzących z Islandii, Lichtensteinu i Norwegii oraz środków krajowych.

Spis treści:

1.	WSTĘP	5
2.	POGŁĘBIONA DIAGNOZA SEKTORA	6
2.1.	Mocne strony	7
2.2.	Słabe strony	9
2.3.	Szanse	12
2.4.	Zagrożenia	13
3.	CELE ROZWOJOWE	15
3.1.	Cel główny nr 1: Silna gospodarka oparta na rozwoju turystyki	15
3.2.	Cel główny nr 2: Poprawa spójności wewnętrznej i dostępności zewnętrznej obszaru poprzez remonty, modernizację i budowę infrastruktury drogowej i towarzyszącej	16
4.	DZIAŁANIA	17
4.1.	Zagospodarowanie oraz turystyczne wykorzystanie akwenów wodnych i sieci wód płynących	17
4.2.	Rozbudowa sieci ścieżek rowerowych	18
4.3.	Rewitalizacja przestrzeni publicznych	18
4.4.	Wytyczenie tematycznych szlaków turystycznych	18
4.5.	Rozwój turystyki kwalifikowanej	18
4.6.	Rozbudowa turystycznej infrastruktury towarzyszącej i infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	19
4.7.	Rozwój transportu zrównoważonego	19
4.8.	Ochrona i turystyczne wykorzystanie walorów kulturowych	19
4.9.	Zagospodarowanie obszarów cennych przyrodniczo	20
4.10.	Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości	20
5.	PROJEKTY	20
5.1.	Projekty priorytetowe	21
5.1.1	Budowa przystani jachtowej na Jeziorze Jamno	21
5.1.2	Rewitalizacja Koszalińskiej Kolei Wąskotorowej	21
5.1.3	Zagospodarowanie rzeki Dzierżęcinki od Wodnej Doliny do Przystani Jachtowej wraz z połączeniem z układem ścieżek rowerowych na terenie miasta Koszalina	21
5.1.4	Rewitalizacja zabytkowych parków miejskich i zieleńców w Koszalinie oraz realizacja zagospodarowania terenów przeznaczonych pod zieleń parkową wraz z wprowadzeniem elementów małej infrastruktury	21
5.1.5	Zagospodarowanie parku w Mścicach pod kątem rekreacyjnym – etap II: stworzenie miejsca do wypoczynku i sportu dla mieszkańców i turystów	22
5.1.6	Budowa ścieżek rowerowych Pleśna – Gąski oraz Podamirowo – Strzeżenice	22

5.1.7	Urządzenie pola namiotowo – kempingowego w nadmorskiej miejscowości Pleśna.....	22
5.1.8	Budowa kładki przez drogę krajową nr 6 w gminie Biesiekierz – wraz z wyznaczonym pasem dla rowerów.....	22
5.1.9	Zagospodarowanie jeziora Parnowskiego.....	23
5.1.10	Zagospodarowanie kąpieliska w Rosnowie.....	23
5.1.11	Szlak Elektrowni Wodnych.....	23
5.1.12	Centrum przesiadkowe w Mielnie.....	24
5.1.13	Trasa rowerowa na opasce brzegowej Jeziora Jamno.....	24
5.1.14	Trasa rowerowa Mielno – Gąski.....	24
5.1.15	Zagospodarowanie terenu wokół bunkrów w Mielnie.....	24
5.1.16	Zagospodarowanie turystyczne zbiornika wodnego z otoczeniem przy ulicy Wolności w Polanowie.....	25
5.1.17	Zagospodarowanie turystyczne zbiornika wodnego z otoczeniem przy ulicy Przytorze w Polanowie.....	25
5.1.18	Budowa siłowni fitness przy ulicy Stawnej w Polanowie.....	25
5.1.19	Trasa Polanów – Jacinki.....	25
5.1.20	Zagospodarowanie punktów rekreacyjnych z miejscami postojowymi i małą architekturą tras turystycznych na terenie gminy i miasta Polanów.....	26
5.1.21	Utworzenie centrum turystyczno-rekreacyjnego na stadionie miejskim w Sianowie.....	26
5.1.22	Rozbudowa sieci ścieżek rowerowych na terenie Gminy i Miasta Sianów.....	26
5.2.	Projekty uzupełniające.....	26
6.	ANALIZA MOŻLIWOŚCI FINANSOWANIA.....	28
7.	MONITORING.....	28
7.1.	Podmiot monitorujący.....	28
7.2.	Przedmiot monitorowania.....	29
7.3.	Sposób monitorowania.....	29
7.4.	Wskaźniki dla poszczególnych działań.....	30
8.	EWALUACJA.....	31
8.1.	Ewaluacja ex-ante.....	31
8.2.	Ewaluacja ex-post.....	32
LITERATURA:.....		BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.
ZAŁĄCZNIK 1. FISZKI PROJEKTOWE.....		BŁĄD! NIE ZDEFINIOWANO ZAKŁADKI.

1. Wstęp

W celu realizacji celów Strategii Zrównoważonego Rozwoju Koszalińskiego Obszaru Funkcjonalnego opracowano **Sektorowy Program Rozwoju Gospodarczego i Zagospodarowania Turystycznego Koszalińskiego Obszaru Funkcjonalnego**. Program Sektorowy jest dokumentem wykonawczym do Strategii, stanowiącym bezpośrednią odpowiedź na zdiagnozowany kluczowy problem rozwoju obszaru. Problemem tym jest **słaba sytuacja gospodarcza obszaru związana z brakiem całorocznej i spójnej oferty turystycznej**. Program Sektorowy zakłada koncentrację merytoryczną na kwestiach związanych z gospodarką i turystyką, obejmujących bardziej szczegółowe zagadnienia wchodzące w skład zakresu rzeczowego diagnozy stanu istniejącego.

Tworzenie Programu Sektorowego przebiegało, podobnie jak w przypadku ogólnej części strategii, z udziałem ekspertów zewnętrznych (Lider Projekt Sp. z o.o.) oraz ekspertów lokalnych.

Program Sektorowy posiada określoną strukturę. W pierwszej jego części dokonano **połączonej diagnozy obszaru strategicznego**. W tym celu wykorzystano stosowaną wcześniej metodę SWOT, polegającą na identyfikacji mocnych i słabych stron (czynników wewnętrznych) oraz szans i zagrożeń (czynników zewnętrznych). Sektorowa analiza SWOT jest syntezą ustaleń II tomu Diagnozy Koszalińskiego Obszaru Funkcjonalnego. Propozycje poszczególnych elementów macierzy SWOT zostały skonsultowane i zyskały akceptację ekspertów lokalnych, którzy dodatkowo nadali im rangi punktowe.

Po określeniu zbioru najważniejszych mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń, a także ich uporządkowaniu według rangi, przystąpiono do drugiej części prac nad Programem Sektorowym, czyli sformułowania **celów rozwojowych oraz działań**. Założono przy tym trzystopniowy układ hierarchiczny składający się z: 1) celów głównych, 2) celów operacyjnych oraz 3) działań. Cele główne i operacyjne odpowiadają wybranym celom strategicznym i szczegółowym Strategii Zrównoważonego Rozwoju KOF.

Zbiór zadań powstał natomiast dzięki współpracy wspomnianych wcześniej grup eksperckich. Podobnie

jak elementy macierzy SWOT – pierwsza propozycja zbioru działań pochodziła od ekspertów zewnętrznych. Ich ostateczne brzmienie zostało natomiast wypracowane w trakcie spotkania warsztatowego, podczas którego przedstawiciele Partnerów KOF mieli okazję zgłoszenia uwag i propozycji zmian.

Kolejnym etapem konstruowania Sektorowego Programu Rozwoju Gospodarczego i Zagospodarowania Turystycznego było sformułowanie i wybór **propozycji projektów**, poprzez które ma nastąpić realizacja działań (a tym samym – celów operacyjnych i głównych). Zbiór projektów podzielony został na dwie zasadnicze grupy: (1) projekty priorytetowe i (2) projekty uzupełniające. W pierwszej z nich znalazły się przedsięwzięcia rekomendowane do realizacji w pierwszej kolejności. Projekty te otrzymają środki na utworzenie dokumentacji technicznej w ramach Programu "Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego". Natomiast drugą grupę tworzą projekty uzupełniające. Przedsięwzięcia z tej grupy nie były przedmiotem gruntownych negocjacji między liderami poszczególnych JST, w związku z tym ich realizacja musi być jeszcze poprzedzona dodatkowymi konsultacjami, negocjacjami wdrożeniowymi. Założono również, że grupa tych przedsięwzięć ma charakter otwarty i fakultatywny, tzn.: (1) w trakcie realizacji Programu Sektorowego może ona ulec zmianie poprzez dodanie nowych propozycji projektów lub usunięcie niektórych z nich oraz (2) ostateczna decyzja co do realizacji poszczególnych projektów zależeć będzie od możliwości finansowych i organizacyjnych podmiotów reprezentujących KOF.

Dodatkowo, oprócz sformułowania układu celów, działań i projektów, w ramach każdego z działań sformułowano pewne elementy związane z ewaluacją (*ex ante*), monitoringiem oraz wdrażaniem Programu Sektorowego (a tym samym, również części ogólnej Strategii Zrównoważonego Rozwoju KOF). Określono bowiem **zgodność celów operacyjnych z celami Strategii** (jako element ewaluacji *ex ante*). Wskazano również propozycję **wskaźników produktu i rezultatu** stanowiących miary stopnia realizacji Programu Sektorowego a tym samym ogólnej części Strategii KOF (jeden z elementów monitoringu i ewaluacji *on going*). Określono także **po-**

tencjalne źródła finansowania działań oraz zbiór potencjalnych partnerów w realizacji projektu (elementy wdrażania Programu Sektorowego i ogólnej części Strategii).

2. Pogłębiona diagnoza sektora

Powszechnie stosowanym, w celu syntezy ustaleń diagnostycznych, narzędziem jest analiza SWOT. Pozwala ona uwzględnić wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego o charakterze pozytywnym i negatywnym (Parysek 1997, Dutkowski 2003, Dziemianowicz i in. 2012). Polega ona na podsumowaniu diagnozy poprzez określenie czterech podstawowych elementów: (1) mocnych stron (*strengths*), (2) słabych stron (*weaknesses*), (3) szans (*opportunities*) i (4) zagrożeń (*threats*) mogących wpłynąć na sytuację rozwojową obszaru. Źródłem wielu nieporozumień oraz przedmiotem częstych dyskusji są różnice pomiędzy wspomnianymi czterema elementami oraz ich definicje. Nie budzi wątpliwości, że mocne strony oraz szanse to pewne pozytywne czynniki, natomiast słabe strony i zagrożenia – negatywne. Problem pojawia się jednak przy definiowaniu różnic między mocnymi stronami i szansami oraz między słabymi stronami i zagrożeniami. W tym celu stosuje się przynajmniej trzy rozróżnienia (Dziemianowicz i in. 2012). Pierwsze z nich (najczęściej stosowane) odróżnia mocne i słabe strony od szans i zagrożeń z uwzględnieniem miejsca ich powstania – tym sposobem można wyodrębnić te czynniki, które identyfikujemy w obrębie danej jednostki (czynniki wewnętrzne) oraz te, które identyfikujemy w jej otoczeniu (czynniki zewnętrzne). Drugie z nich (nazywane analizą instytucjonalną) definiuje szanse i zagrożenia jako czynniki, na które analizowany obiekt nie ma bezpośredniego wpływu, natomiast mocne i słabe strony leżą w obszarze jego oddziaływania. Trzecim sposobem jest analiza dynamiczna, w świetle której czynnikiem różnicującym silne strony i szanse oraz słabe strony i zagrożenia jest czas ich występowania, tj. szanse i zagrożenia dotyczą przyszłości, natomiast mocne i słabe strony – teraźniejszości (Dziemianowicz i in. 2012). Wybór jednego z tych trzech sposobów rozróżniania czynników rozwoju danego obszaru jest koniecznością i należy dokonać go na początku tworzenia

macierzy SWOT. Niedopuszczalną sytuacją jest późniejsze uwzględnianie w analizie elementów niezgodnych z ogólnie przyjętą definicją.

W celu przeprowadzania analizy SWOT KOF przyjmuje się następujące ustalenia definicyjne (por. ryc. 7):

Mocne strony – wszystko to, co stanowi atut, przewagę, zaletę KOF (sytuacja wewnętrzna);

Słabe strony – wszystko to, co stanowi słabość, barierę, wadę KOF (sytuacja wewnętrzna);

Szanse – wszystko to, co stwarza KOF szansę korzystnej zmiany (okoliczności zewnętrzne);

Zagrożenia – wszystko to co stwarza dla KOF niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej (okoliczności zewnętrzne).

		Charakter oddziaływania czynnika	
		pozytywny	negatywny
Miejsce występowania czynnika	wewnętrzne	S mocne strony	W słabe strony
	zewnętrzne	O szanse	T zagrożenia

Rycina 1. Schemat analizy SWOT

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Dziemianowicz i in. (2012).

Wszystkie elementy analizy SWOT zostały poddane ocenie w trakcie drugiego spotkania warsztatowego z Partnerami KOF. Zgodnie z przyjętą metodyką – procedura oceny polegała na rozdzieleniu 100 punktów na każdy z elementów analizy. Każdy z użytkowników miał więc możliwość przyznania po 100 punktów dla: mocnych stron, słabych stron, szans i zagrożeń. Poszczególne elementy zostały uszeregowane według średniej liczby punktów przyznanych przez uczestników warsztatu.

2.1. Mocne strony

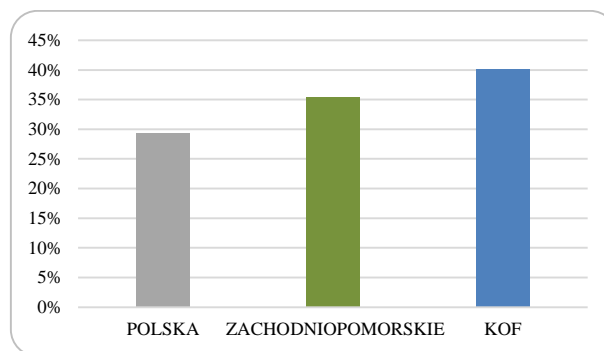
Jak wcześniej wspomniano – mocne strony stanowią wszystko to, co stanowi atut, przewagę, zaletę KOF (sytuacja wewnętrzna). W ramach syntezy ustaleń diagnostycznych zidentyfikowano zgodnie z przyjętą metodyką 5 najważniejszych mocnych stron obszaru, opisanych po krótko w bieżącym rozdziale.

Mocne strony gospodarki KOF

- 1) Korzystne, nadmorskie położenie obszaru i cenne walory środowiska przyrodniczego (**33,1 pkt.**)
- 2) Duże (na tle regionu) natężenie ruchu turystycznego (**19,7 pkt.**)
- 3) Przygotowane tereny inwestycyjne (w tym SSE) (**18,9 pkt.**)
- 4) Silny i dynamiczny sektor mikro, małych i średnich przedsiębiorstw (**16,6 pkt.**)
- 5) Duży potencjał rozwoju odnawialnych źródeł energii (**12,3 pkt.**)

[S1] Korzystne nadmorskie położenie i cenne walory środowiska przyrodniczego

Położenie oraz walory przyrodnicze są niewątpliwie zaletą i silną stroną KOF. Nadmorska lokalizacja czyni omawiany obszar naturalnym celem dla turystów, ze szczególnym nastawieniem na walory wypoczynkowe i rekreacyjne. Możliwości zaspokajania potrzeb w tym zakresie są dodatkowo wzmacniane przez korzystne warunki środowiskowe. Cechy środowiska KOF wpływające na jego szczególną atrakcyjność to m. in. wysoki wskaźnik lesistości (por. ryc. 2), korzystne warunki klimatyczne, rozległa sieć wód powierzchniowych (stojących i płynących), urozmaicona rzeźba terenu kształtowana w okresie ostatniego zlodowacenia i inne.

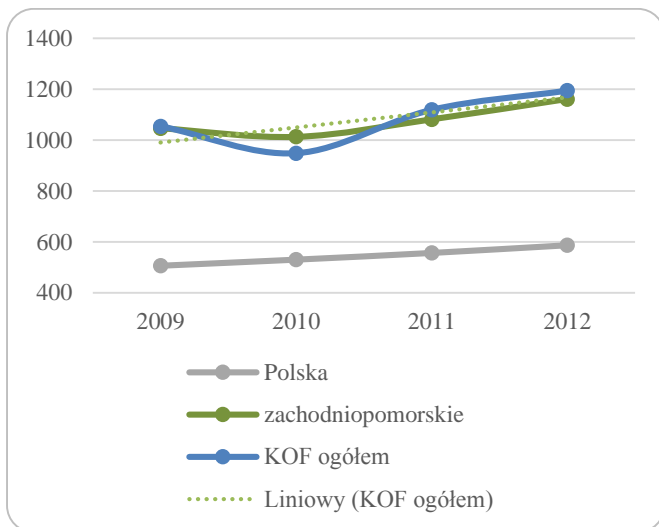
Rycina 2. Wskaźnik lesistości KOF na tle województwa i kraju.
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Dodatkowym atutem, szczególnie istotnym dla osób zainteresowanych walorami przyrodniczymi, jest rozległa sieć obszarów podlegających ochronie na terenie KOF (m. in. Rezerwaty przyrody, obszary Natura 2000, obszary chronionego krajobrazu itp.). Na ich terenie spotkać można unikatowe gatunki fauny i flory. Wiele z tego rodzaju obszarów udostępnionych jest do użytku rekreacyjnego z wykorzystaniem infrastruktury w postaci szlaków turystycznych.

[S2] Duże (na tle regionu) natężenie ruchu turystycznego.

Bardzo ważnym zagadnieniem w kontekście silnego powiązania rozwoju gospodarki KOF z branżą turystyczną jest zagadnienie ruchu turystycznego. Czynnikiem generującym ruch turystyczny KOF jest zdecydowanie jego nadmorska lokalizacja oraz poruszane wielokrotnie w treści diagnozy warunki do realizacji potrzeb w zakresie wypoczynku i rekreacji.

Oparte na statystykach dotyczących liczby udzielanych noclegów badanie ruchu turystycznego na omawianym obszarze wykazało, że jest on jedną z jego mocnych stron. Liczba udzielanych noclegów przypadających na 1 000 mieszkańców jest zdecydowanie wyższa od średniej krajowej, a w ostatnich latach przekroczyła również średnią wojewódzką. Obserwacja trendu w tym zakresie pozwala na optymistyczne prognozy odnośnie najbliższych lat (por. ryc. 3).

Rycina 3. Dynamika zmian liczby udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców w gminach KOF oraz w województwie zachodniopomorskim w latach 2009-2013.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

[S3] Przygotowane tereny inwestycyjne (w tym SSE)

W ramach prowadzonej polityki gospodarczej i przestrzennej, jednostki terytorialne KOF wskazały w swoich dokumentach lokalizację terenów inwestycyjnych. Wiele z nich jest gotowych na przyjęcie przyszłych inwestorów, co odnosi się w szczególności do gruntów objętych podstrefami Słupskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Aktualnie na terenie KOF wyznaczono trzy podstrefy: Koszalin, Polanów, Laski Koszalińskie. Potencjalne korzyści płynące z lokalizacji działalności gospodarczej na terenie SSE mogą stanowić jeden z istotnych czynników wpływających na decyzje lokalizacyjne przedsiębiorców. Dla wykorzystania tej silnej strony i podniesienia niewielkiej dotychczas atrakcyjności inwestycyjnej obszaru niezbędna wydaje się poprawa jego dostępności transportowej.

[S4] Silny i dynamiczny sektor mikro, małych i średnich przedsiębiorstw.

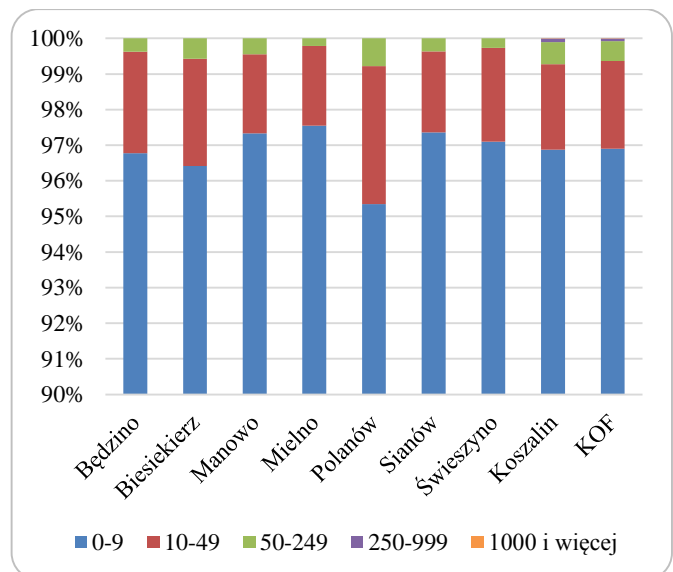
Sektor Małych i Średnich Przedsiębiorstw, zgodnie z oficjalną definicją Komisji Europejskiej¹ obejmuje:

- średnie przedsiębiorstwa – zatrudniają mniej niż 250 pracowników oraz ich roczny obrót nie przekracza 50 milionów euro lub roczna

suma bilansowa nie przekracza 43 milionów euro;

- małe przedsiębiorstwa – zatrudniają mniej niż 50 pracowników oraz ich roczny obrót nie przekracza 10 milionów euro lub roczna suma bilansowa nie przekracza 10 milionów euro;
- mikroprzedsiębiorstwa – zatrudniają mniej niż 10 pracowników oraz ich roczny obrót nie przekracza 2 milionów euro lub roczna suma bilansowa nie przekracza 2 milionów euro.

Na obszarze poddanym diagnozie, niemal cała gospodarka oparta jest na sektorze MSP (por. rycina 4). Bardzo charakterystyczny jest również udział liczby mikroprzedsiębiorstw w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych, który w każdej z gmin przekracza 95%. Jedyny w całym analizowanym obszarze podmiot zatrudniający powyżej 1000 osób zlokalizowany jest na terytorium miasta Koszalina.

Rycina 4. Struktura wielkościowa podmiotów gospodarczych KOF wg liczby zatrudnionych w 2013 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Opisywana sytuacja pozwala ograniczyć zagrożenie sytuacją, kiedy upadek jednego dużego zakładu pracy powoduje katastrofalne skutki dla lokalnego rynku

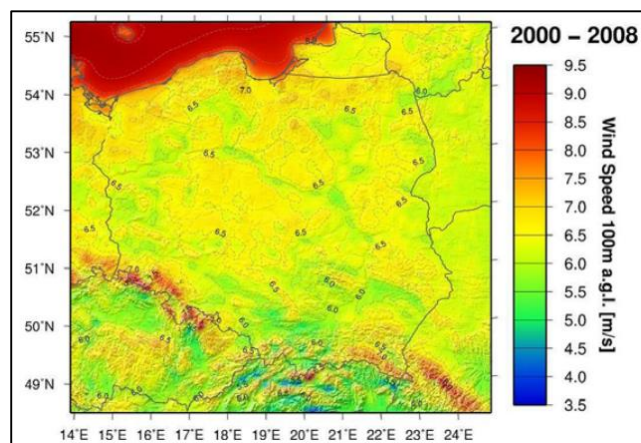
¹ art. 1 załącznika I do Rozporządzenia Komisji (WE) nr 800/2008 z dnia 6 sierpnia 2008 r. uznającego niektóre rodzaje pomocy za zgodne ze wspólnym rynkiem w zastosowaniu art. 87 i 88 Traktatu

/ogólne rozporządzenie w sprawie wyłączeń blokowych/ Dz. Urz. UE L 214 z 9.08.2008, str. 3

pracy. Sektor MSP jest również uważany za bardzo elastyczny i dynamicznie dopasowujący się do wymagań stawianych przez rynek.

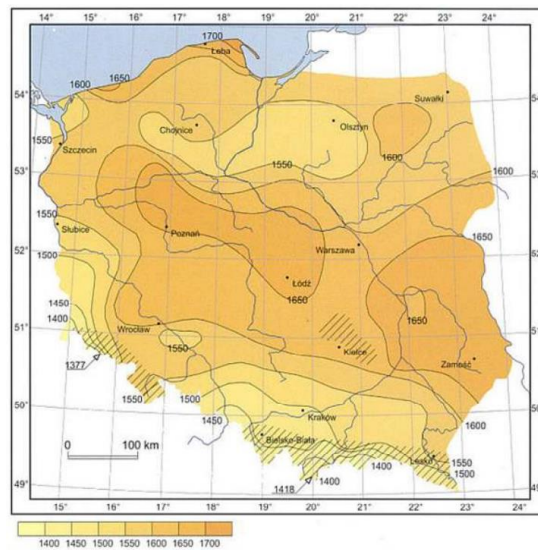
[S5] Duży potencjał rozwoju odnawialnych źródeł energii.

Diagnozowany obszar posiada dobre warunki do produkcji energii z odnawialnych źródeł energii, ze szczególnym uwzględnieniem dobrych warunków wietrznych. Na terenie KOF wieją silne wiatry, możliwe do wykorzystania przy produkcji energii elektrycznej (por. ryc. 5). Wystarczające są również zasoby terenów, na których możliwe jest stawianie wiatraków.

Rycina 5. Oceny potencjału wiatrowego dla Polski – średnia roczna prędkość wiatru na wysokości 100 m wg komercyjnego atlasu wiatrowego Anemos. Źródło: Energetyka wiatrowa – stan aktualny i perspektywy rozwoju w Polsce, Instytut Energii Odnawialnej, Warszawa, 2012, s. 15.

Drugim źródłem o sporym potencjale produkcji energetycznej na obszarze KOF jest energia słoneczna (por. ryc. 6).

Rycina 6. Mapa usłonecznienia Polski – średnie roczne sumy [godziny] Źródło: Atlas Klimatu Polski pod red. H. Lorenc, IMG Warszawa 2005, za: Program rozwoju sektora energetycznego w województwie zachodniopomorskim do 2015 r. z częścią prognostyczną do 2030 r., s. 94.

2.2. Słabe strony

Zgodnie z ustaleniami metodycznymi – za słabe strony obszaru uznano wszystko to, co stanowi słabość, barierę, wadę KOF (sytuacja wewnętrzna). W dalszej części rozdziału wymienia się 5 najistotniejszych słabych stron KOF wraz z krótkim opisem.

Słabe strony gospodarki KOF

- 1) Słaba zewnętrzna dostępność transportowa obszaru (**30,4 pkt.**)
- 2) Brak całorocznej i spójnej oferty turystycznej (**25,9 pkt.**)
- 3) Zła sytuacja na rynku pracy wzmocniana przez niekorzystne procesy demograficzne (**16,2 pkt.**)
- 4) Niewielka liczba dużych przedsiębiorstw działających na terenie KOF (**15,3 pkt.**)
- 5) Przeciętna atrakcyjność inwestycyjna obszaru (**10,9 pkt.**)

[W1] Słaba zewnętrzna dostępność transportowa obszaru.

Zgodnie z wynikami ustaleń diagnostycznych – aktualna sieć połączeń drogowych oraz kolejowych, umożliwiających dotarcie do KOF, jest niewystarczająca w odniesieniu do bieżących potrzeb. Problemy związane ze skomunikowaniem KOF z innymi częściami kraju są szczególnie widoczne w sezonie letnim, w trakcie licznych podróży związanych z okresem urlopowym.

Aktualnie istniejąca infrastruktura transportowa w zakresie dróg krajowych i wojewódzkich wpływa na niekorzystną dostępność czasową obszaru. Obecna sytuacja ma również negatywny wpływ na jego atrakcyjność inwestycyjną, która pozostaje na przeciętnym poziomie pomimo gotowej oferty terenów inwestycyjnych, w tym SSE. Znaczna poprawa w omawianym zakresie może być wynikiem planowanej budowy dróg ekspresowych S6 i S11 o przebiegu porównywalnym do dzisiejszych dróg krajowych nr 6 i 11. Podobnie prezentuje się sytuacja w zakresie transportu kolejowego, który nie oferuje szybkich połączeń do stolicy i dużych aglomeracji miejskich. Braki dostrzegalne są również w odniesieniu do transportu lotniczego, co wiąże się z brakiem szybkich połączeń pomiędzy portami lotniczymi, a obszarem KOF.

[W2] Brak całorocznej i spójnej oferty turystycznej

Brak całorocznej i spójnej oferty turystycznej jest słabą stroną, która musi zostać przezwyciężona, aby umożliwić rozwój turystyki KOF. Istniejące produkty turystyczne nie są zgromadzone wokół wspólnej marki i oferowane jako wspólny produkt turystyczny obszaru. Brakuje również jednolitego, dobrze rozwiniętego systemu szlaków, które umożliwiałyby swobodny dostęp do atrakcji całego obszaru z wykorzystaniem szerokiego wachlarza środków transportu.

Zdiagnozowana sytuacja sprawia, że walory turystyczne obszaru, w tym jego nadmorskie położenie, są słabo wykorzystywane i nie mają odpowiedniego przełożenia na jego rozwój.

Aktualna oferta turystyczna jest bardzo silnie skoncentrowana przestrzennie w gminie Mielno oraz czasowo – w sezonie letnim. Oprócz próby tworzenia wspólnej marki i sieciowego produktu turystycznego – należy również dążyć do wydłużenia sezonu. Możliwości w tym zakresie można wiązać z próbami tworzenia

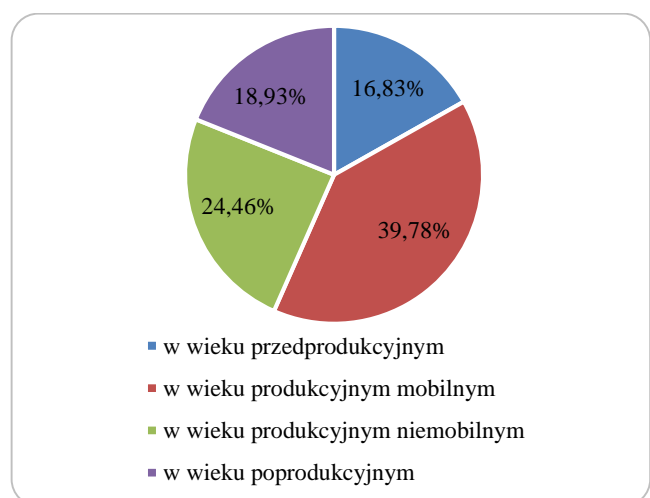
całorocznego programu dla zabytków kultury materialnych KOF lub wykorzystaniu walorów przyrodniczych także w sezonie zimowym.

[W3] Zła sytuacja na rynku pracy wzmocniana przez niekorzystne procesy demograficzne.

Omawiany obszar charakteryzuje bardzo wysoka stopa bezrobocia rejestrowanego na poziomie około 12% w przypadku m. Koszalin i niemal 29% na terenie powiatu koszalińskiego.

Sytuacji nie poprawia fakt, że duży udział w ogólnej liczbie bezrobotnych mają osoby długotrwale bezrobotne (55% osób zarejestrowanych w PUP Koszalin) oraz nieposiadających wykształcenia średniego (około 62%). Ponadto około 30% z tych osób nie posiada żadnych kwalifikacji zawodowych. Tak niekorzystna struktura bezrobotnych wpływa nie tylko na problem ze znalezieniem pracy, ale jest również barierą prowadzenia działalności przez pracodawców poszukujących wykwalifikowanej siły roboczej.

Struktura wiekowa ludności KOF jest charakterystyczna dla społeczeństwa starzejącego się (por. ryc. 7). Duży udział ludności w wieku produkcyjnym będzie stopniowo przesuwał się zasilając grupę w wieku poprodukcyjnym. Niski udział ludności w wieku przedprodukcyjnym nie będzie w stanie rekompensować oddziaływania omawianego zjawiska. W związku z powyższym przewiduje się wzrost wskaźnika obciążenia demograficznego określanego liczbą ludności w wieku nieprodukcyjnym, przypadającą na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Rycina 7. Struktura ludności KOF wg grup wieku.
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

[W4] Niewielka liczba dużych przedsiębiorstw działających na terenie KOF.

Praktyczny brak dużych przedsiębiorstw (zaledwie jeden zakład zatrudniający ponad 1 000 osób i 19 zatrudniających od 250 do 999 osób) jest znaczącą słabą stroną KOF. O ile cennym zasobem jest dynamiczny sektor MSP – o tyle wciąż prawdziwymi „lokomotywami” lokalnych gospodarek są duże przedsiębiorstwa. Ich lokalizacja na danym obszarze generuje tzw. efekt mnożnikowy przyciągając kooperantów, wpływając na rozwój rynku podzespołów, generując zwiększony ruch w sektorze usługowym itd.

Duże znaczenie w odniesieniu do prób przyciągnięcia dużego inwestora może mieć właściwe wykorzystanie możliwości płynących z funkcjonowania podstref SSSE.

[W5] Przeciętna atrakcyjność inwestycyjna obszaru.

Słaba strona związana z przeciętną atrakcyjnością inwestycyjną obszaru została zidentyfikowana na podstawie opracowania Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2013 wykonanego przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową (Gdańsk, 2013 r.), wykorzystanego w trakcie analizy porównawczej. Została ona oceniona przeciętnie (w skali pięciostopniowej – KOF otrzymał następujące oceny: 3 dla działalności przemysłowej, 3 dla działalności usługowej i 4 dla działalności wysokich technologii). Oceny te nie są jednak korzystne w porównaniu z innymi miejskimi obszarami funkcjonalnymi (por. tab. 2).

Tabela 1. Porównanie atrakcyjności inwestycyjnej KOF.

Lp.	Miejski Obszar Funkcjonalny	Atrakcyjność inwestycyjna podregionu w 2013 r. dla:		
		działalności przemysłowej	działalności usługowej	działalności wysokich technologii
1	Bielski	5	5	4
2	Częstochowski	5	4	4
3	Elbląski	2	4	4
4	Gruździński	2	4	2
5	Kalisko-Ostrowski	2	2	1
6	Koszaliński	3	3	4
7	Legnicki	4	1	4
8	Płocki	1	1	3
9	Radomski	3	2	2
10	Rybnicki	5	4	4
11	Słupski	2	2	3
12	Wałbrzyski	5	4	4
13	Włocławski	4	2	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2013, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk, 2013.

2.3. Szanse

W kategorii szans umieszczono wszystko to, co stwarza KOF szansę pozytywnej zmiany (okoliczności zewnętrzne). W wyniku przeprowadzonej diagnozy zidentyfikowano trzy ważne szanse dla rozwoju obszaru, które wraz z krótkim opisem stanowią treść niniejszego rozdziału.

Szansy dla gospodarki KOF

- 1) Rozwój rynku usług turystycznych (**33,8 pkt**)
- 2) Wzrost popytu na usługi w „srebrnym” sektorze gospodarki (**26,6 pkt**)
- 3) Potencjał działających w regionie klastrów i inicjatyw klastrowych (**16,6 pkt**)
- 4) Rozwój rynku energii odnawialnej (**13,3 pkt**)
- 5) Restrykcyjne regulacje w zakresie zasad ochrony środowiska (szczególnie dotyczące ograniczania emisji CO₂) (**9,9 pkt**)

[O1] Rozwój rynku usług turystycznych.

Zgodnie z opracowaniami Ministerstwa Sportu i Turystyki – w ostatnich latach obserwuje się bardzo dynamiczny wzrost wydatków w gospodarce turystycznej, w tym związanych z przyjazdem turystów zagranicznych. Przyrost w latach 2009-2013 wyniósł ponad 50% (por. ryc. 8). Szansa ta jest szczególnie istotna w odniesieniu do bardzo dużego znaczenia turystyki dla gospodarki KOF.

Tabela 2. Znaczenie gospodarki turystycznej w Polsce.

	2009	2010	2011	2012	2013
Razem wydatki w gospodarce turystycznej [mld EUR]	16,3	18,6	17,7	23,1	25,0
w tym między innymi:					
wpływy z tytułu przyjazdów cudzoziemców do Polski [mld EUR]	6,8	7,9	7,6	9,0	9,4
wpływy z tytułu przyjazdów turystów zagranicznych [mld EUR]	3,8	3,9	3,8	4,8	4,8
wydatki mieszkańców Polski na podróże krajowe [mld EUR]	5,0	5,0	4,75	7,9	8,8
Udział gospodarki turystycznej w PKB [%]	5,2	5,2	4,8	6,0	6,4
Udział turystyki w eksporcie [%]	5,2	4,8	4,7	5,7	6,1
Udział turystyki w imporcie [%]	2,6	2,9	1,7	2,1	2,6

Źródło: Ministerstwo Sportu i Turystyki.

[O2] Wzrost popytu na usługi w „srebrnym” sektorze gospodarki.

„Srebrna gospodarka” to termin obejmujący wszelką działalność gospodarczą mającą na celu zaspokajanie potrzeb wyłaniających się z procesu starzenia się ludności (por. Szukalski, 2012). Początkowo rozwój tego specyficznego sektora związany był z problemami w zaspokajaniu potrzeb osób starszych. Wiązało się to bezpośrednio z niedostosowaniem oferty typowych podmiotów gospodarczych do wymagań tej grupy wiekowej. Aktualnie zwrot w kierunku „srebrnej gospodarki” jest próbą dostosowania się do obserwowanych procesów demograficznych polegających na szybkim starzeniu się społeczeństwa.

Zwiększające się rozmiary wspomnianego rynku są bezpośrednim następstwem starzenia się społeczeństwa. Zgodnie z prognozami sporządzanymi przez GUS – w okresie 2009-2030 liczba osób w wieku 60/65+ wzrosnie z 6,3 do 9,3 miliona (por. ryc. 13). Spadek ogólnej liczby ludności z 38,1 do 36,8 miliona osób w analogicznym okresie spowoduje, że udział tej grupy wiekowej w ogólnej liczbie ludności będzie jeszcze bardziej wyraźny.

Zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami – liczba ludności w wieku poprodukcyjnym będzie wzrastać również w KOF. Oznacza to, że zarówno rynek wewnętrzny, jak i zewnętrzny (związany z ruchem turystycznym) dla produktów i usług kierowanych do osób starszych będzie rósł.

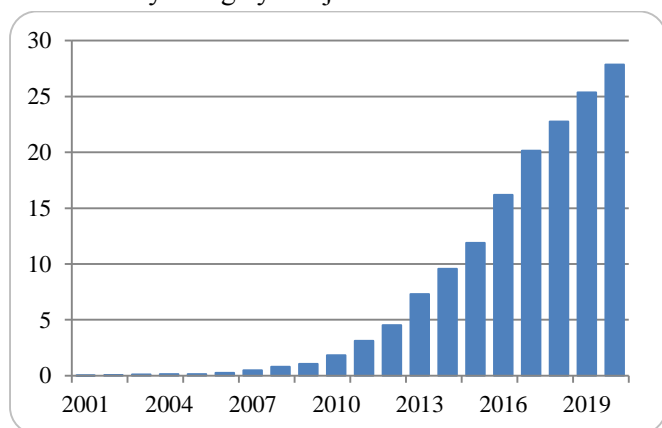
Jest to szansa możliwa do wykorzystania szczególnie poprzez rozwijanie oferty usług turystycznych przyjaznych dla osób starszych, z wykorzystaniem potencjału środowiska przyrodniczego.

[O3] Potencjał działających w regionie klastrów i inicjatyw klastrowych.

Opisane w rozdziale 8 klastry stanowią dużą szansę nawiązania nowych kontaktów biznesowych, rozwoju stosowanych technologii oraz obniżenie kosztów funkcjonowania dla przedsiębiorstw sektora MSP. Szeroka oferta usług, wspólne finansowanie badań, uproszczenia w zakresie obsługi administracyjnej – to tylko niektóre z zalet funkcjonowania w ramach klastrów. W ramach szczegółowej analizy funkcjonowania tego typu instytucji zidentyfikowano branże, które mogłyby skorzystać na tego rodzaju kooperacji (branża metalowa, turystyczna).

[O4] Rozwój rynku energii odnawialnej.

Szansa ta jest bezpośrednio związana z jedną z silnych stron, zgodnie z którą stwierdzono możliwość produkcji energii z odnawialnych źródeł na analizowanym obszarze. Aktualny i prognozowany wzrost produkcji zauważalny jest szczególnie w odniesieniu do energii wiatrowej (por. ryc. 9). Biorąc pod uwagę korzystne warunki do wykorzystania OZE na terenie KOF – może stać się on w niedalekiej przyszłości atrakcyjny dla inwestorów z branży energetycznej.

Rycina 8. Dotychczasowa oraz prognozowana produkcja energii elektrycznej z elektrowni wiatrowych w Polsce [TWh].

Źródło: Polskie Stowarzyszenie Energetyki Wiatrowej; *Wizja rozwoju...*, 2010.

[O5] Restrykcyjne regulacje w zakresie zasad ochrony środowiska (szczególnie dotyczące ograniczenia emisji CO₂).

W odniesieniu do rozwoju branży turystycznej oraz wykorzystania OZE – sporą szansą wydają się być aktualne polityki i dążenia władz krajowych w zakresie ograniczania emisji CO₂ do atmosfery.

Przykładem takich regulacji może być jeden z zapisów Strategii Europa 2020 w zakresie zmian klimatu i zrównoważonego wykorzystania energii – tzw. cel „20-20-20”: zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych o 20% w stosunku do roku 1990, produkcja 20% energii ze źródeł odnawialnych; wzrost efektywności energetycznej o 20%.

Szansa ta może być wykorzystana zarówno w odniesieniu do zagadnień związanych z produkcją czystej energii i poprawą bezpieczeństwa energetycznego kraju, jak i też do promocji turystycznej obszaru jako „czystego” i ekologicznego.

2.4. Zagrożenia

Niniejszy rozdział dotyczy trzech zidentyfikowanych zagrożeń rozwojowych KOF. Zgodnie z przyjętą metodyką za zagrożenie uznano: wszystko to, co stwarza dla KOF niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej (okoliczności zewnętrzne).

Zagrożenia dla gospodarki KOF

- 1) Silna konkurencja ze strony sąsiednich obszarów nadmorskich (**39,4 pkt.**)
- 2) Rosnąca dostępność i coraz niższe koszty podróży zagranicznych (**30,9 pkt.**)
- 3) Prawne i systemowe bariery rozwoju gospodarki (**25,9 pkt.**)

[T1] Silna konkurencja ze strony sąsiednich obszarów nadmorskich.

W ostatnich latach coraz bardziej wzrasta konkurencja pomiędzy miastami, regionami i innymi jednostkami terytorialnymi. Jej przedmiot stanowią może przyciąganie nowych mieszkańców w świetle niekorzystnych

ogólnych trendów demograficznych, przyciąganie inwestorów w okresie spowolnienia gospodarczego, czy też przyciągnięcie jak największej liczby turystów.

Bez wątpliwości KOF konkuruje pod wieloma względami z innymi częściami kraju, a szczególnie – z pozostałymi fragmentami Pomorza. Bierna postawa i brak działań na rzecz wykorzystania walorów i wykreowania rozpoznawalnego produktu turystycznego może doprowadzić do utraty pozycji konkurencyjnej, której odzyskiwanie może trwać latami.

Szczególnie dużym zagrożeniem jest konkurencja w zakresie przyciągania inwestorów. Pomimo dobrze przygotowanych terenów i korzyści płynących z funkcjonowania w ramach podstref SSSE – atrakcyjność inwestycyjna obszaru pozostaje niewielka. Przyczyną takiego stanu rzeczy wydaje się być słaba dostępność transportowa KOF (szczególnie w porównaniu np. do zachodniej części województwa, czy też aglomeracji Trójmiejskiej, które położone są w pobliżu ważnych szlaków komunikacyjnych).

[T2] Rosnąca dostępność i coraz niższe koszty podróży zagranicznych.

Obserwowane zjawiska związane z rosnącą dostępnością oraz spadającymi kosztami podróży zagranicznych jest zagrożeniem dla KOF w kontekście znaczenia turystyki dla gospodarki regionu.

Od przystąpienia Polski do układu z Schengen w grudniu 2007 roku – usuniętych zostało wiele barier związanych z podróżowaniem po Europie. Jednocześnie rozwój coraz tańszych środków transport (szczególnie lotniczego) spowodowała wzrost dostępności podróży na większe odległości.

Jednocześnie koszty prowadzenia działalności, a co za tym idzie – obsługi turysty w kraju rosną. W związku z powyższym coraz częściej Polacy wybierają się w podróże w kierunkach bardziej egzotycznych, niegdyś zarezerwowanych dla najzamożniejszych grup społecznych.

[T3] Prawne i systemowe bariery rozwoju gospodarki.

Problem ten związany jest z niedoskonałościami polskiego prawa oraz bezpośrednimi metodami sprawowania władzy. Polskie ustawodawstwo jest w wielu przypadkach nadmiernie rozbudowane, a przy tym sformułowane w sposób nie do końca jednoznaczny i nieprecyzyjny. Taka sytuacja tworzy znaczne ryzyko dla potencjalnych przedsiębiorców rozwijających swoją działalność w Polsce.

„Niski poziom kapitału społecznego w Polsce wiąże się bezpośrednio z kolejną barierą rozwoju, jaką jest styl sprawowania władzy zawężony do kierowania się literą przepisu. Władza polityczna może widzieć swoje zadania wąsko lub szeroko. Sprzyjający rozwojowi styl sprawowania władzy polega na tym, że władza wypełnia swoją rolę zgodnie z wymogami prawa, ale także wychodzi poza sprawy narzucone literą przepisu. Postacią takiego rozwiniętego modelu zarządzania jest zarządzanie strategiczne, obejmujące pełny, cyklicznie powtarzany zestaw działań określających cele, zasoby, plany, realizację oraz monitoring efektów.

Niestety, szeroko rozpowszechniony – i stanowiący barierę rozwoju – jest styl sprawowania władzy zawężony do kierowania się literą przepisu. Władze samorządowe zakładają, że ich powinnością jest ograniczenie się do ścisłego przestrzegania litery prawa i realizowania wyłącznie zadań nakazanych przepisami.”²

² Noworól, A., Bariery rozwoju lokalnego w Polsce, 2008

ANALIZA SWOT SEKTOROWA

Mocne strony	Liczba punktów	Słabe strony	Liczba punktów
Korzystne, nadmorskie położenie obszaru i cenne walory środowiska przyrodniczego	33,1	Słaba zewnętrzna dostępność transportowa obszaru	30,4
Duże (na tle regionu) natężenie ruchu turystycznego	19,7	Brak całorocznej i spójnej oferty turystycznej	25,9
Przygotowane tereny inwestycyjne (w tym SSE)	18,9	Zła sytuacja na rynku pracy wzmocniana przez niekorzystne procesy demograficzne	16,2
Silny i dynamiczny sektor mikro, małych i średnich przedsiębiorstw	16,6	Niewielka liczba dużych przedsiębiorstw działających na terenie KOF	15,3
Duży potencjał rozwoju odnawialnych źródeł energii	12,3	Przeciętna atrakcyjność inwestycyjna obszaru	10,9
Szanse	Liczba punktów	Zagrożenia	Liczba punktów
Rozwój rynku usług turystycznych	33,8	Silna konkurencja ze strony sąsiednich obszarów nadmorskich	39,4
Wzrost popytu na usługi w „srebrnym” sektorze gospodarki	26,6	Rosnąca dostępność i coraz niższe koszty podróży zagranicznych	30,9
Potencjał działających w regionie klastrów i inicjatyw klastrowych	16,6	Prawne i systemowe bariery rozwoju gospodarki	25,9
Rozwój rynku energii odnawialnej	13,3		
Restrykcyjne regulacje w zakresie zasad ochrony środowiska (szczególnie dotyczące ograniczania emisji CO ₂)	9,9		

3. Cele rozwojowe

Sektorowy Program Rozwoju Gospodarczego i Zagospodarowania Turystycznego KOF powstał jako dokument wykonawczy do Strategii Zrównoważonego Rozwoju KOF. Tym samym – jego głównym przeznaczeniem jest realizacja celów sformułowanych w Strategii. Program Sektorowy został stworzony w celu realizacji dwóch pierwszych celów strategicznych, związanych z lokalną gospodarką (ze szczególnym naciskiem na rozwój turystyki) oraz zewnętrzną dostępnością i wewnętrzną spójnością transportową obszaru. Cele te będą realizowane przekrojowo, poprzez wyznaczenie odpowiednich działań i wskazanie konkretnych projektów do wspólnej realizacji przez Partnerów KOF.

Wybór celów, które realizowane są w pierwszej kolejności, w ramach Programu Sektorowego ma dwie zasadnicze przyczyny. Po pierwsze na etapie diagnozy zidentyfikowanych zostało kilka istotnych barier rozwojo-

wych obszaru. Sytuacja ta wymusza pewną selektywność i ustalenie priorytetów rozwojowych. Zgodnie z przeprowadzoną analizą SWOT/TOWS – Strategia KOF przyjmuje wariant konserwatywny, polegający na maksymalnym wykorzystaniu mocnych stron obszaru, w celu niwelowania istniejących zagrożeń. Drugi powód wiąże się z wypracowanym wcześniej kluczowym problemem obszaru oraz identyfikacją jego największej słabości. Za problem kluczowy uznano w Strategii słabą sytuację gospodarczą obszaru związaną z brakiem całorocznej i spójnej oferty turystycznej. Najistotniejszą słabą stroną okazała się natomiast słaba zewnętrzna dostępność transportowa KOF.

Dalsza część niniejszego rozdziału przywołuje cele rozwojowe przyjęte w ramach Strategii.

3.1. Cel główny nr 1: Silna gospodarka oparta na rozwoju turystyki

Pierwszym celem strategicznym KOF w perspektywie do 2020 r. jest „Silna gospodarka oparta na rozwoju

turystyki”. Cel ten ma kluczowe znaczenie dla osiągnięcia wizji rozwoju KOF w wymiarze gospodarczym, z uwzględnieniem jego atrakcyjności turystycznej. Na etapie diagnozy – **walory turystyczne, szczególnie związane z nadmorskim położeniem oraz atrakcyjnym środowiskiem przyrodniczym uznane zostały za najważniejszą silną stronę KOF**. Stąd też przewiduje się wiodącą rolę turystyki w dalszym rozwoju gospodarczym obszaru. Działania podjęte w ramach tego celu są niezbędne w obliczu sytuacji na lokalnym rynku pracy, którą charakteryzuje bardzo wysoka stopa bezrobocia i jego niekorzystna struktura, w której przeważają osoby długotrwale bezrobotne, nieposiadające wykształcenia, ani kwalifikacji zawodowych. W aspekcie rozwoju branż niezwiązanych z turystyką – kluczową wydaje się być poprawa ogólnej atrakcyjności inwestycyjnej obszaru, z wykorzystaniem przygotowanych terenów inwestycyjnych i podstref Słupskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Realizacja tego celu mogłaby przyciągnąć dużych inwestorów, których aktualnie brakuje w strukturze gospodarki KOF.

Dualna konstrukcja celu wynika również z wyników drugiego spotkania warsztatowego, podczas którego niemal wszystkie grupy podkreśliły rolę problemów gospodarczych obszaru, jednocześnie dzieląc je na dwie osie tematyczne, z których jedna stanowiła gospodarkę z wyłączeniem turystyki, a druga – problemy branży turystycznej.

Dla realizacji omawianego celu należy podjąć działania z zakresu: (1) utworzenia i promowania wspólnej marki turystycznej, (2) rozbudowy infrastruktury turystycznej, (3) podnoszenia atrakcyjności inwestycyjnej, (4) rozwoju kooperacji pomiędzy podmiotami gospodarczymi i (5) zmniejszenia bezrobocia.

Cel planuje się zrealizować za pośrednictwem ośmiu celów szczegółowych.

CELE OPERACYJNE

- 1.1. Utworzenie wspólnej marki turystycznej KOF i jej promocja.
- 1.2. Kreowanie produktów wydłużających sezon turystyczny.
- 1.3. Rozbudowa i utworzenie spójnej sieci szlaków turystycznych.
- 1.4. Rozbudowa turystycznej infrastruktury towarzyszącej.
- 1.5. Turystyczne wykorzystanie obszarów cennych przyrodniczo i krajobrazowo.
- 1.6. Wykorzystanie możliwości współpracy w ramach powiązań klastrowych.
- 1.7. Rozwój gospodarki poprzez przyciągnięcie nowych inwestorów.
- 1.8. Zmniejszenie poziomu bezrobocia i zwalczanie jego negatywnych skutków społecznych.

3.2. Cel główny nr 2: Poprawa spójności wewnętrznej i dostępności zewnętrznej obszaru poprzez remonty, modernizację i budowę infrastruktury drogowej i towarzyszącej

Drugim przyjętym dla KOF, celem strategicznym jest: „Poprawa spójności wewnętrznej i dostępności zewnętrznej obszaru poprzez remonty, modernizację i budowę infrastruktury drogowej i towarzyszącej”. Potrzeba realizacji tego celu wynika przede wszystkim z **niskiej dostępności komunikacyjnej KOF, która w świetle wyników diagnozy stanowi największą słabą stronę obszaru**. Rozwiązanie tego problemu może być kluczowe dla dalszego rozwoju KOF, gdyż stanowi poważną barierę rozwoju turystyki, uważanej za jego wiodący potencjał gospodarczy. Działania związane z poprawą stanu wewnętrznej sieci dróg samochodowych i rowerowych może poprawić spójność obszaru, a także zapewnić turystom możliwość szybkiego przemieszczania się i korzystania z planowanej, szerokiej oferty produktów turystycznych. Podobne argumenty przemawiają za koniecznością organizacji skoordynowanego systemu transportu zbiorowego. Mogłoby on poprawić jakość życia mieszkańców, a zarazem zapewnić

możliwość przemieszczania się niezmotoryzowanym turystom. Realizacja celu zaplanowana została poprzez realizację projektów w zakresie: (1) wspierania działań na rzecz poprawy zewnętrznej dostępności komunikacyjnej, (2) uzupełniania i poprawy stanu sieci drogowej wewnątrz obszaru oraz (3) organizacji spójnego systemu transportu zbiorowego.

Osiągnięcie drugiego celu strategicznego zakłada realizację czterech celów szczegółowych.

CELE OPERACYJNE

- 2.1. Rozbudowa i połączenie sieci ścieżek rowerowych.
- 2.2. Zintegrowany, szybki i wygodny transport zbiorowy.
- 2.3. Wspieranie działań zmierzających do poprawy zewnętrznej dostępności komunikacyjnej obszaru.
- 2.4. Remonty, modernizacja i rozbudowa infrastruktury drogowej (w tym parkingowej).

4. Działania

Rozdział ten poświęcony jest działaniom, stanowiącym najniższy szczebel w hierarchii celów. Działania nawiązują bezpośrednio do celów strategicznych oraz szczegółowych i będą bezpośrednio służyć ich realizacji. Poziom ten został wprowadzony jako środek umożliwiający płynne przejście od celów strategicznych do konkretnych projektów. To właśnie do określonych działań przyporządkowane zostaną wszystkie planowane przedsięwzięcia, w celu zapewnienia ich zgodności ze Strategią KOF. Również w odniesieniu do działań, przedstawione zostaną wskaźniki proponowane do zastosowania na etapie monitoringu. Na tym samym poziomie wykonana zostanie ewaluacja ex-ante polegająca na przyporządkowaniu działaniom szczegółowych Strategii KOF, w których realizację się wpisują. Dalsza część bieżącego rozdziału zawiera katalog działań wraz z ich opisem i odniesieniem do pogłębionej diagnozy z zakresu gospodarki i turystyki.

DZIAŁANIA

1. Zagospodarowanie oraz turystyczne wykorzystanie akwenów wodnych i sieci wód płynących
2. Rozbudowa sieci ścieżek rowerowych
3. Rewitalizacja przestrzeni publicznych
4. Wytyczenie tematycznych szlaków turystycznych
5. Rozwój turystyki kwalifikowanej
6. Rozbudowa turystycznej infrastruktury towarzyszącej i infrastruktury sportowo-rekreacyjnej
7. Rozwój transportu zrównoważonego
8. Ochrona i turystyczne wykorzystanie walorów kulturowych
9. Zagospodarowanie obszarów cennych przyrodniczo
10. Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości

4.1. Zagospodarowanie oraz turystyczne wykorzystanie akwenów wodnych i sieci wód płynących

Działanie związane z występowaniem licznych, niezagospodarowanych zbiorników oraz sieci cieków wodnych na terenie KOF. Na etapie diagnozy zidentyfikowane zostały cenne zasoby przyrodnicze, w tym wodne, które mogą stanowić istotną atrakcję turystyczną obszaru. Warunkiem jest ich odpowiednie zagospodarowanie, które zapewni szersze możliwości wykorzystania oraz podniesie bezpieczeństwo. **W ramach realizacji działania przewiduje się projekty związane z zagospodarowaniem linii brzegowych akwenów wodnych oraz ich najbliższej przestrzeni, budową infrastruktury kąpieliskowej i towarzyszącej, a także obiektów sportowych zlokalizowanych w ich bezpośrednim sąsiedztwie.**

Celem realizacji działania jest zwiększenie ogólnej atrakcyjności turystycznej obszaru funkcjonalnego oraz wytworzenie dodatkowych atrakcji poprzez wykorzystanie istniejących walorów. Nie bez znaczenia pozostaje

również postulowane „wciągnięcie” potencjalnych turystów w głąb obszaru, co ma na celu bardziej równomierne wykorzystanie walorów oraz odciążenie najbardziej popularnych miejscowości turystycznych w sezonie letnim.

4.2. Rozbudowa sieci ścieżek rowerowych

Rozbudowa infrastruktury rowerowej ma połączyć istniejące ścieżki i szlaki rowerowe w spójną sieć, umożliwiającą dostęp do szerokiej oferty istniejących i planowanych atrakcji turystycznych obszaru. **W ramach realizacji działania planuje się budowę nowych odcinków ścieżek rowerowych, ale również modernizację odcinków istniejących, które wymagają dostosowania do obecnych standardów.**

Zasadniczym celem planowanych działań jest w tym wypadku poprawa dostępności do atrakcji turystycznych oraz promowanie alternatywnego i zdrowego środka transportu poprzez zapewnienie wygodnych i bezpiecznych połączeń. Należy przy tym pamiętać, że nowa infrastruktura służyć ma nie tylko turystom, ale również mieszkańcom, którzy w przyszłości będą mogli z niej korzystać w celach rekreacyjnych lub np. dojeżdżać do szkoły czy pracy.

4.3. Rewitalizacja przestrzeni publicznych

Rewitalizacja przestrzeni publicznych to działanie skierowane praktycznie w równym stopniu do mieszkańców, jak i turystów odwiedzających KOF. Obszary przestrzeni publicznych w powszechnym przekonaniu posiadają szczególne znaczenie dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, poprawy ich jakości życia, sprzyjające nawiązywaniu kontaktów społecznych. W przypadku odpowiedniej jakości estetycznej, urbanistycznej i funkcjonalnej są one również istotnym czynnikiem podnoszącym atrakcyjność turystyczną danej miejscowości. Szczególna uwaga zwrócona zostanie na obszary dostępne z poziomu istniejących i planowanych szlaków turystycznych.

W ramach działania przewidziano projekty z zakresu rewitalizacji istniejących przestrzeni publicznych, takich jak: parki, skwery, place, reprezentacyjne ciągi uliczne itp. Projekty te mogą obejmować zarówno interwencje w infrastrukturę i zagospodarowanie

wyżej wymienionych przestrzeni, jak i „miękkie” działania o charakterze społecznym, realizowane w ich granicach.

Realizacja zadania ma w efekcie zwiększyć atrakcyjność turystyczną obszarów zurbanizowanych, a także pozytywnie wpłynąć na poprawę jakości życia mieszkańców. Część z obszarów objętych działaniami z zakresu rewitalizacji ma w przyszłości służyć jako miejsca postojowe i piknikowe towarzyszące szlakom turystycznym.

4.4. Wytyczenie tematycznych szlaków turystycznych

Działanie związane z wytyczeniem tematycznych szlaków turystycznych wynika z istnienia pewnych kategorii punktowych obiektów, które zgodnie z ustaleniami diagnozy – mają określony potencjał turystyczny. Potencjał ten jest jednak szczególnie wysoki w przypadku utworzenia szlaków łączących obiekty w ramach konkretnej kategorii.

W ramach działania przewiduje się realizację projektów związanych z przygotowaniem, oznakowaniem i promocją tematycznych szlaków turystycznych. Planowane przedsięwzięcia mają podnieść ogólną atrakcyjność turystyczną KOF, ale również wyeksponować wartościowe, a dotychczas zapomniane obiekty, które posiadają spory potencjał również w odniesieniu do turystyki kwalifikowanej.

4.5. Rozwój turystyki kwalifikowanej

Rozwój turystyki kwalifikowanej wiąże się z przyciągnięciem na teren KOF specyficznych grup turystów, zainteresowanych konkretnymi kategoriami atrakcji. Na etapie diagnozy zidentyfikowano istnienie takich atrakcji jak np. kolej wąskotorowa, bunkry, elektrownie wodne itp.

Realizacja działania ma obejmować projekty, w ramach których podniesiona lub przywrócona zostanie atrakcyjność wybranych obiektów. Może się to odbywać w drodze renowacji, przywrócenia funkcjonowania, uzupełnienia i wzbogacenia oferty o nowe atrakcje, promocji itp.

Celem jest w tym przypadku przede wszystkim wyeksponowanie obiektów turystyki kwalifikowanej. Bezpośrednim efektem przeprowadzonych projektów ma

być przyciągnięcie wyspecjalizowanych grup turystów oraz zainteresowanie pozostałych osób daną tematyką, co pozwoli rozproszyć ruch turystyczny w granicach całego obszaru. Atrakcje te mogą być również zapleczem dla obszarów nadmorskich, szczególnie w przypadku obiektów, których atrakcyjność nie jest zależna np. od warunków atmosferycznych czy pory roku. Dodatkową wartość dodaną wzmiankowanych obiektów stanowi aspekt edukacyjny, który mógłby przyciągać grupy dzieci i młodzieży szkolnej.

4.6. Rozbudowa turystycznej infrastruktury towarzyszącej i infrastruktury sportowo-rekreacyjnej

Turystyczna infrastruktura towarzysząca, a także infrastruktura sportowo-rekreacyjna ma duże znaczenie w odniesieniu zarówno do atrakcyjności turystycznej obszarów, jak i dla jakości życia ich mieszkańców.

W ramach omawianego działania przewiduje się realizację zróżnicowanych projektów z zakresu szeroko rozumianej turystycznej infrastruktury towarzyszącej. Obejmuje ona takie obiekty, jak: wiaty przystankowe wzdłuż szlaków turystycznych, pola biwakowe, parkingi rowerowe, przebieralnie, sanitariaty itp. Często są to elementy infrastruktury planowane i realizowane wraz z zagospodarowaniem całego szlaku, kąpieliska czy też innej atrakcji turystycznej. Często jednak istniejące obiekty wymagają uzupełnienia o dodatkowe elementy infrastruktury, aby mogły lepiej pełnić swe podstawowe funkcje. **Podobny charakter mają również obiekty i urządzenia sportowo-rekreacyjne, takie jak: boiska, place do gier i zabaw, parki linowe, siłownie zewnętrzne itp.**

Podstawowym celem realizacji projektów z wyżej wymienionego zakresu jest zapewnienie szerszych możliwości działania dla turystów, którzy oczekują coraz większej liczby atrakcji i są coraz bardziej aktywni. Wszelkie obiekty mają docelowo służyć także mieszkańcom, podnosząc jakość ich życia w miejscu zamieszkania.

4.7. Rozwój transportu zrównoważonego

Zrównoważony transport jest szczególnie istotny w odniesieniu do problemów związanych z dostępnością i spójnością komunikacyjną obszaru, ale również ze względu na cenne walory środowiska przyrodniczego.

Planowane do realizacji projekty przewidują budowę multimodalnych węzłów przesiadkowych, szczególnie na obszarach o najbardziej intensywnym ruchu turystycznym. Węzły te mają docelowo skupiać różne formy transportu i umożliwić wyprowadzenie części ruchu w głąb obszaru. W przyszłości dopuszcza się również inwestycje związane z wymianą taboru przewoźników zbiorowych na bardziej energooszczędny i niskoemisyjny.

Podstawowym celem realizacji opisywanego działania jest zwiększenie wewnętrznej spójności transportowej obszaru, a także poprawa jego dostępności zewnętrznej. Efektem realizacji poszczególnych projektów powinien być zrównoważony system transportowy umożliwiający sprawne, bezpieczne i wygodne przemieszczanie się wewnątrz KOF, z wykorzystaniem różnych środków transportu.

4.8. Ochrona i turystyczne wykorzystanie walorów kulturowych

Walory kulturowe stanowią ważny element wpływający na tożsamość narodową, regionalną i lokalną. NA potrzeby niniejszego dokumentu oraz w zgodzie z ustaleniami etapu diagnozy – warto podkreślić, że walory kulturowe KOF związane są przede wszystkim z obiektami zabytkowymi o charakterze sakralnym i świeckim. Wiele z nich to dworki, pałace, założenia parkowe, ale zdarzają się również obiekty takie, jak: kolej wąskotorowa, obiekty powojenne lub poprzemysłowe.

Realizacja działania ma się odbywać poprzez projekty obejmujące ochronę oraz turystyczne wykorzystanie wspomnianych obiektów. Wiąże się to z niezbędnymi remontami, renowacjami i modernizacjami, ale również z utworzeniem koncepcji turystycznego wykorzystania ich walorów i wyniesienia do roli atrakcji turystycznej.

Podstawowym celem planowanego działania jest ochrona dziedzictwa kulturowego przed degradacją oraz zapomnieniem, a także ich wykorzystanie do zadań

wpływających na sytuację gospodarczą obszaru funkcjonalnego i jego atrakcyjność turystyczną.

4.9. Zagospodarowanie obszarów cennych przyrodniczo

Zgodnie z badaniami przeprowadzonymi na etapie diagnozy – największą mocną stroną KOF jest korzystne nadmorskie położenie obszaru i cenne walory środowiska przyrodniczego.

Projekty składające się na realizację tego działania mają z założenia w sposób maksymalny wykorzystać płynący z tych walorów potencjał, jednocześnie dbając o to, aby nie został on zniszczony. Atrakcyjność KOF związana z jego położeniem, warunkami klimatycznymi, rzeźbą terenu, bogactwem obszarów chronionych oraz świata roślinnego i zwierzęcego ma zostać wykorzystana poprzez turystyczne udostępnienie wymienionych zasobów. Wszelkie projekty z tego zakresu muszą bezwzględnie realizować zasadę zrównoważonego rozwoju, co ma na celu ochronę środowiska przed degradacją i zachowanie zasobów dla przyszłych pokoleń. Przewidziane projekty wiążą się z wytyczaniem szlaków na obszarach cennych przyrodniczo, oznakowaniem i promocją ścieżek edukacyjnych, wyznaczeniem i zagospodarowaniem miejsc wypoczynku, pól biwakowych itp.

Celem działania jest podkreślenie szczególnie cennych walorów środowiskowych obszaru, co ma wpłynąć pozytywnie na liczbę odwiedzających go turystów. Udostępnienie wyżej opisywanych zasobów do potrzeb rekreacyjnych wpłynie również na jakość życia mieszkańców, a w połączeniu ze ścieżkami edukacyjnymi – będzie atrakcyjne dla grup szkolnych.

4.10. Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości

Dokonana na wstępnym etapie budowy Programu Sektorowego diagnoza wykazała jednoznacznie, że największy potencjał obszaru związany jest z rozwojem turystyki. Należy jednak pamiętać, że nie może ona stanowić jedynej podpory gospodarki KOF oraz o tym, że również turystyka wymaga korzystnych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości.

Projekty realizowane w ramach tego działania wiązać się będą z pewnymi rozwiązaniami systemowymi, rozwojem instytucji otoczenia biznesu, tworzeniem atrakcyjnej oferty inwestycyjnej itp.

Zasadniczym celem realizacji działania jest wykreowanie jak najlepszych warunków rozwoju przedsiębiorczości, co w dłuższej perspektywie może ożywić lokalną gospodarkę. Rezultatem podjętych przedsięwzięć ma być również ograniczenie problemu bezrobocia, który jest największym negatywnym skutkiem społecznym słabej sytuacji gospodarczej obszaru.

5. Projekty

Bieżący rozdział zawiera listę projektów przyjętych do realizacji w ramach Programu. **Lista projektów jest wynikiem współpracy i dyskusji Lidera Projektu, Partnerów KOF oraz ekspertów zewnętrznych.** Odnoszą się one bezpośrednio do ustaleń etapu diagnozy i mają służyć realizacji przyjętych celów strategicznych. Każdemu projektowi przyporządkowane zostały działania, które są przez niego realizowane. **Lista projektów podzielona została na dwie grupy, zawierające przedsięwzięcia priorytetowe oraz uzupełniające.** Pierwsza z nich zawiera projekty (w głównej mierze inwestycyjne), dla których przewiduje się wykonanie dokumentacji w ramach Programu "Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego". Druga grupa to projekty uzupełniające, które przybliżają do realizacji celów strategicznych, ale nie planuje się dla nich dofinansowania w ramach wyżej wspomnianego Programu.

Na potrzeby Programu Sektorowego opracowano również fiszki projektowe, zawierające podstawowe informacje o każdym z projektów w formie tabeli. Fiszki stanowią załącznik do dokumentu.

5.1. Projekty priorytetowe

5.1.1 Budowa przystani jachtowej na Jeziorze Jamno

Realizacja projektu zakłada podniesienie atrakcyjności turystycznej obszaru poprzez wzbogacenie infrastruktury o port jachtowy na jeziorze Jamno. Zgodnie z ustaleniami etapu diagnozy oraz celami strategicznymi sformułowanymi dla całego obszaru – rozbudowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej w sąsiedztwie akwenów wodnych ma być jedną z dróg podnoszenia atrakcyjności turystycznej KOF.

Projekt wpisuje się w realizację celów strategicznych poprzez bezpośrednie powiązanie z działaniami: 1. Zagospodarowanie oraz turystyczne wykorzystanie akwenów wodnych i sieci wód płynących i 6. Rozbudowa turystycznej infrastruktury towarzyszącej i infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.

W ramach Programu "Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego" przewiduje się stworzenie koncepcji i dokumentacji technicznej dla projektu.

5.1.2 Rewitalizacja Koszalińskiej Kolei Wąskotorowej

Realizacja projektu ma na celu zwiększenie atrakcyjności turystycznej obszaru poprzez przyciągnięcie nowych grup docelowych turysty. **Realizacja przedsięwzięcia ma prowadzić do realizacji działania 5. Rozwój turystyki kwalifikowanej.** Rewitalizacja i wzbogacenie oferty Koszalińskiej Kolei Wąskotorowej poprzez przyciągnięcie miłośników kolejnictwa zwiększyłoby rozpoznawalność KOF w skali regionalnej i krajowej. Warty podkreślenia jest również fakt, że trasa kolei przebiega przez kilka gmin partnerskich, a w okresie sezonu turystycznego mogłaby stanowić alternatywną formę transportu i „wciągać” turystów w głąb obszaru.

W ramach Programu "Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego" przewiduje się opracowanie koncepcji rewitalizacji wraz ze studium wykonalności.

5.1.3 Zagospodarowanie rzeki Dzierżęcinki od Wodnej Doliny do Przystani Jachtowej wraz z połączeniem z układem ścieżek rowerowych na terenie miasta Koszalina

Realizacja projektu ma na celu zwiększenie atrakcyjności turystycznej obszaru oraz jego spójności transportowej i promować alternatywne, w stosunku do samochodu, środki transportu. Tym samym stanowi on wycinek działań mających bezpośrednio wpłynąć na niwelację zdiagnozowanych problemów kluczowych KOF, w postaci słabości branży turystycznej oraz niewystarczającej spójności i dostępności transportowej. **Zadanie to wpisuje się w realizację celów strategicznych poprzez bezpośredni związek z działaniami 1. Zagospodarowanie oraz turystyczne wykorzystanie akwenów wodnych i sieci wód płynących oraz 2. rozbudowa sieci ścieżek rowerowych.**

W ramach Programu "Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego" przewiduje się opracowanie koncepcji i dokumentacji technicznej projektu.

5.1.4 Rewitalizacja zabytkowych parków miejskich i zieleńców w Koszalinie oraz realizacja zagospodarowania terenów przeznaczonych pod zieleń parkową wraz z wprowadzeniem elementów małej infrastruktury

Realizacja planowanego przedsięwzięcia ma na celu realizację kilku celów: poprawy jakości życia mieszkańców, zwiększenia atrakcyjności turystycznej obszaru oraz poprawy stanu środowiska na obszarach zurbanizowanych. Wszystkie te założenia wynikają ze zdiagnozowanych problemów i znajdują umocowanie w celach Strategii Zrównoważonego Rozwoju KOF.

Projekt bezpośrednio odnosi się do działania 3. Rewitalizacja przestrzeni publicznych.

W ramach Programu "Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego" przewiduje się opracowanie koncepcji i dokumentacji technicznej projektu.

5.1.5 Zagospodarowanie parku w Mścicach pod kątem rekreacyjnym – etap II: stworzenie miejsca do wypoczynku i sportu dla mieszkańców i turystów

Planowane działania: rewitalizacja ścieżek parkowych, montaż ławek i stolików, koszy na śmieci, miejsc postojowych dla rowerów, placu zabaw dla dzieci oraz zewnętrznej siłowni. Uporządkowanie i zagospodarowanie terenu. Wydzielenie ścieżki rowerowej z parku i połączenie jej z istniejącą ścieżką rowerową Koszalin – Mścice – Strzeżenice – Mielno (oznakowanie terenu).

Zagospodarowanie parku oraz połączenie go z istniejącą ścieżką rowerową umożliwi mieszkańcom KOFu, a także potencjalnym turystom korzystającym z tras rowerowych na odpoczynek podczas przejażdżki rowerem, podniesie jakość życia mieszkańców poprzez zagospodarowanie parku jako miejsca wypoczynku, spotkań, a także zaspokoi ich potrzeby artystyczno-kulturalne (w parku w okresie letnim organizowane są festyny oraz zabawy). Inwestycja poprawi również stan środowiska naturalnego. **Inwestycja jest zgodna ze Strategią KOF i wpisuje się w realizację działań: 3. Rewitalizacja przestrzeni publicznych i 6. Rozbudowa turystycznej infrastruktury towarzyszącej i infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.**

5.1.6 Budowa ścieżek rowerowych Pleśna – Gąski oraz Podamirowo – Strzeżenice

Planowane działania: budowa ścieżek rowerowych, wraz z miejscami postojowymi i punktem widokowym na opasce jeziora Jamno (Podamirowo – Strzeżenice).

Budowa ścieżek rowerowych oraz połączenie ich z istniejącą i planowaną siecią ścieżek rowerowych znacząco wpłynie na poprawę atrakcyjności KOF, promuje alternatywny i ekologiczny środek transportu, zapewnia połączenie rowerowe między miejscowościami turystycznymi i ich atrakcjami na terenie KOF. Budowa ww. infrastruktury jest zgodna z projektami zgłoszonymi przez sąsiednią gminę Mielno, przez co zachowane jest partnerstwo oraz spójność zgłoszonych zadań w ramach KOF. **Inwestycja jest zgodna ze Strategią KOF i wpisuje się w realizację działania 2. Rozbudowa sieci ścieżek rowerowych i 6. Rozbudowa turystycznej infrastruktury towarzyszącej i infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.**

5.1.7 Urządzenie pola namiotowo – kempingowego w nadmorskiej miejscowości Pleśna

Planowane działania: zagospodarowanie i urządzenie terenu pod pole namiotowo – kempingowe, uzbrojenie terenu, budowa toalet oraz pryszniców, małej świetlicy przystosowanej do organizowania spotkań i małych wykładów, zakup stosownego wyposażenia (stoliki, krzesła, sprzęt AGD i RTV), montaż koszy na śmieci oraz zewnętrznych ławek i stolików.

Urządzenie pola namiotowo – kempingowego wpłynie na rozwój turystyki na terenie KOF, umożliwi turystom bezpieczne i wygodne spędzanie wolnego czasu oraz pozwoli na dłuższy ich pobyt, co wpłynie na możliwość korzystania z atrakcji i walorów turystycznych KOF. Na terenie miejscowości Pleśna wyznaczone są trasy nordic walking, sama miejscowość położona jest w bliskości morza, a także międzynarodowego szlaku rowerowego R10. Całość wiąże się z atrakcyjnością samego terenu jak i planowanej inwestycji, która wpłata i łączy się z istniejącą oraz planowaną siecią ścieżek rowerowych. **Inwestycja jest zgodna ze strategią KOF, realizując działanie 6. Rozbudowa turystycznej infrastruktury towarzyszącej i infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.**

5.1.8 Budowa kładki przez drogę krajową nr 6 w gminie Biesiekierz – wraz z wyznaczonym pasem dla rowerów

Gmina Biesiekierz jest gminą rozległą i podzieloną drogą krajową nr 6. Obszar gminy wynosi 116,7 km², a zamieszkuje go ponad 6 100 osób. Usytuowana jest pomiędzy gminami Będzino, Świeszyno, Mielno, a miastem Koszalinem. Są to gminy przez które biegnie wiele szlaków rowerowych, tematycznych, które nie zawsze łączą się w jedną całość. Budowa kładki przez drogę krajową S-6 na wysokości rezerwatu miejscowości Tatów pozwoli na bezpieczne przemieszczenie się z jednej strony gminy na drugą umożliwiając tym samym podziwianie rezerwatu faunistycznego o pow. 66 ha w okolicy Tatowa. Liczne odcinki ścieżek rowerowych w regionie KOF, przebiegające atrakcyjnymi przyrodniczo terenami, wymagają wykonania połączeń umożliwiających kompletne „spięcie” oferty regionalnej w celu wypracowania wspólnego produktu turystycznego. Budowa kładki jest taką inwestycją, która pozwoli na swobodne

poruszanie się szlakami turystycznymi oraz zapoznanie się z lokalnymi atrakcjami regionu.

Budowa kładki biegnącej przez drogę S-6 połączy gminę Biesiekierz oraz znacznie poprawi i usprawni komunikację a tym samym zachęci nowe podmioty do inwestowania na terenie gminy. Realizacja tego zadania jest ściśle związana z rozwojem gospodarczym regionu. Stanowi o zwiększeniu wewnętrznej spójności KOF oraz wpłynie na atrakcyjność gospodarczą obszaru funkcjonalnego. Usytuowanie gminy Biesiekierz jest kluczowym punktem dla partnerów. Jest to miejscowość przez którą przebiegają wszystkie drogi łączące sąsiednie gminy i miasta. Zaliczamy do nich m.in. Miasto Koszalin, Białogard, Kołobrzeg, gminy Będzino, Manowo, Świeszyno, Mielno.

Projekt wpisuje się w założenia strategiczne poprzez realizację działania 2. Rozbudowa sieci ścieżek rowerowych.

5.1.9 Zagospodarowanie jeziora Parnowskiego

Gmina Biesiekierz posiada rozległe tereny wokół Jeziora Parnowskiego, które jest niezbędnym elementem w ofercie gospodarczej regionu oraz kontynuacją rozbudowy istniejących szlaków rowerowych. Budowa ścieżki rowerowej wokół Jeziora Parnowskiego jest projektem o szerokim zasięgu terytorialnym oddziałującym na inne sąsiednie gminy, miasta.

Realizacja projektu przyczyni się do rozwoju infrastruktury promującej transport ekologiczny, uspokojenie ruchu samochodowego i jego ograniczenie. Ponadto planowane są działania, dzięki którym możliwe będzie wdrożenie strategii rozwoju systemu przyjaznego środowisku, a przede wszystkim rozbudowa niskoemisyjnego transportu publicznego dla całego obszaru funkcjonalnego, co znacznie ułatwi zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i zanieczyszczeń do atmosfery. Dzięki tym inwestycjom nastąpi poprawa stanu gospodarki środowiska naturalnego. W tym zakresie przewiduje się budowę ścieżek rowerowych wraz z parkingami rowerowymi, Liczne odcinki ścieżek rowerowych w regionie KOF, przebiegające atrakcyjnymi przyrodniczo terenami (również wzdłuż wybrzeża), ze wskazaniem lokalnych atrakcji turystycznych, wymagają wykonania połączeń umożliwiających kompletne „spięcie” oferty regionalnej w celu wypracowania wspólnego produktu turystycznego. Wokół jeziora dla

którego jest stworzona dokumentacja – koncepcja zagospodarowania terenu, powstaną punkty usługowo-turystyczne. Wybudowanie ścieżki przyczyni się do ogólnej dostępności dla wszystkich osób odwiedzających nasze tereny. Dotarcie do ciekawych miejsc atrakcyjnych turystycznie nie będzie stanowiło trudności. Jest to działanie dalekosiężne gdyż swym zasięgiem oddziaływać będzie znacznie szerzej niż tylko w obszarze gminy – również na miejscowości sąsiadujące m. in. takie jak : miasto Koszalin, gminy Będzino, Świeszyno, Manowo oraz miasta Kołobrzeg, Szczecin.

Projekt wpisuje się w realizację celów strategicznych poprzez powiązanie z działaniem 2. Rozbudowa sieci ścieżek rowerowych.

5.1.10 Zagospodarowanie kąpieliska w Rosnowie

Projekt ten ma wpłynąć na zwiększenie atrakcyjności turystycznej obszaru, poprzez realizację działań 1. Zagospodarowanie i turystyczne wykorzystanie akwenów wodnych i sieci wód płynących oraz 6. Rozbudowa turystycznej infrastruktury towarzyszącej i infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.

W ramach projektu przewidziano m. in. budowę pomostów, ścieżek, placu zabaw, boiska do piłki plażowej, oświetlenia, sanitariatów i przebieralni itp. Urządzenia te mają uczynić kąpielisko miejscem atrakcyjnym, oferującym różne formy spędzania wolnego czasu, a także bezpiecznym.

5.1.11 Szlak Elektrowni Wodnych

Celem projektu jest wypromowanie zabytkowych elektrowni wodnych w regionie; połączenie istniejących szlaków turystycznych i ścieżek rowerowych na terenie gmin: Biesiekierz, Manowo i Świeszyno oraz skomunikowanie tych szlaków i ścieżek z odpowiednią infrastrukturą gmin sąsiednich. Drogi te pełniłyby wtedy funkcję rekreacyjną, ale również umożliwiały mieszkańcom alternatywne połączenie z miejscami pracy, sportu i rekreacji.

W ramach projektu planuje się oznakowanie szlaku turystycznego oraz wyznaczenie odpowiednich miejsc i ustawienie tablic informacyjnych. Przewidziano również wyznaczenie miejsc postoju i wypoczynku. Jednym z zadań w ramach projektu jest ponadto opracowanie planu zagospodarowania stacji kajakowej nad rzeką Radew,

w miejscowości Niedalino (pomost do wodowania kajaków, wiata na sprzęt, miejsca na ognisko, zadaszone miejsca do siedzenia, siłownia zewnętrzna). Wzdłuż szlaku przewidziano również oznakowanie w postaci drogowskazów kierujących do innych atrakcji turystycznych w okolicy.

Projekt ten realizuje działania: 4. Wytyczenie tematycznych szlaków turystycznych, 5. Rozwój turystyki specjalistycznej oraz 6. Rozbudowa turystycznej infrastruktury towarzyszącej i infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.

5.1.12 Centrum przesiadkowe w Mielnie

Przedmiotem projektu jest utworzenie niewielkiego, multimodalnego węzła komunikacyjnego w Mielnie, w pobliżu obecnej stacji kolejowej. W ramach projektu zakłada się budowę nowego peronu kolejowego, wiaty, pawilonu poczekalni z toaletami, przechowalnią bagażu, wypożyczalnię rowerów, punkt informacji turystycznej, plac dla busów i taksówek. Projekt obejmuje także budowę dojazdów z centrum przesiadkowego do tras rowerowych (w kierunku Koszalina, Sarbinowa/Gąsek, oraz Unieścia/Łaz) oraz bezpieczne dojścia do ciągów pieszych.

Projekt realizuje działanie 7. Rozwój transportu zrównoważonego.

W ramach Programu "Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego" przewiduje się opracowanie koncepcji oraz programu funkcjonalno-użytkowego.

5.1.13 Trasa rowerowa na opasce brzegowej Jeziora Jamno

Przedmiotem projektu jest dostosowanie opaski brzegowej Jeziora Jamno do standardów trasy rowerowej oraz połączenie jej z innymi trasami rowerowymi. Projekt powinien obejmować uzupełnienie nawierzchni, oznakowanie, elementy małej architektury (miejsca postojowe) itp.

Przedsięwzięcie powinno być uzgodnione i realizowane przez wszystkie gminy położone nad jeziorem Jamno.

Realizacja projektu ma na celu uzupełnienie sieci ścieżek rowerowych KOF oraz zapewnienie wygodnego i bezpiecznego dostępu do nowych atrakcji turystycznych, planowanych na Jeziorze Jamno. **Wpisuje się to w realizację działania 2. Rozbudowa sieci ścieżek rowerowych. Oprócz szerszego udostępnienia wyżej wspomnianych atrakcji – nowa ścieżka rowerowa pozytywnie wpłynie na spójność transportową obszaru, szczególnie w odniesieniu do ruchu turystycznego.**

W ramach Programu "Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego" przewiduje się wykonanie koncepcji oraz dokumentacji technicznej lub programu funkcjonalno-użytkowego wybranego odcinka.

5.1.14 Trasa rowerowa Mielno – Gąski

Przedmiotem projektu jest podniesienie standardu szlaku rowerowego R10 na odcinku Gąski-Mielno, poprzez precyzyjne wytyczenie, oznakowanie, połączenie odcinków, poprawę nawierzchni na odcinkach gruntowych, lokalizację małej architektury, itp.

Projekt przewiduje połączenia ścieżką rowerową kolejnych miejscowości KOF – Mielno i Gąski. Jest to kolejne przedsięwzięcie promujące rower jako środek transportu, szczególnie w odniesieniu do rozproszenia i zróżnicowania ruchu turystycznego. **Realizuje ono w sposób bezpośredni działanie 2. Rozbudowa sieci ścieżek rowerowych.**

W ramach Programu "Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego" przewiduje się wykonanie koncepcji oraz dokumentacji technicznej lub programu funkcjonalno-użytkowego wybranego odcinka.

5.1.15 Zagospodarowanie terenu wokół bunkrów w Mielnie

Przedmiotem projektu jest udostępnienie i turystyczne zagospodarowanie bunkrów zlokalizowanych w nadmorskim lesie w Mielnie, przy szlaku rowerowym R10. Przedmiot projektu obejmuje renowację bunkrów, uporządkowanie i zagospodarowanie ich otoczenia, budowę miejsca postojowego dla rowerów, budowę dojścia ze szlaku rowerowego, oznakowanie i informację.

Realizacja projektu pozwoliłaby zwiększyć atrakcyjność turystyczną KOF, poprzez przyciągnięcie kolejnej grupy turystów specjalistycznych, zainteresowanych obiektami powojskowymi. Obiekt ma również sporą wartość edukacyjną, możliwą do wykorzystania przez zorganizowane grupy dzieci i młodzieży.

Realizacja projektu zbliżałaby do osiągnięcia celów strategicznych poprzez bezpośredni związek z działaniem 5. Rozwój turystyki kwalifikowanej.

W ramach Programu "Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego" przewiduje się wykonanie koncepcji oraz dokumentacji technicznej.

5.1.16 Zagospodarowanie turystyczne zbiornika wodnego z otoczeniem przy ulicy Wolności w Polanowie

Zakres opracowania: Zagospodarowanie zbiornika wodnego przy ulicy Wolności (Dz. nr 244/2 obr.2 Polanów; gminna)

- obiekty małej architektury,
- boisko rekreacyjne – siatkówka plażowa,
- ścieżki spacerowe,
- utwardzenie placu na organizację imprez,
- oświetlenie (światło wędrujące),
- zagospodarowanie plaży,
- pomost na rowery i kajaki (rozbudowa istniejącego)
- plac zabaw, grill,
- fontanna pływająca,
- zieleń,
- zagospodarowanie działki po pawilonie PILAWA (zaplecze socjalno-gastronomiczne, sanitariaty) (Dz. nr 244/1 obr.2 Polanów; gminna)
- remont budynku „Chatka Puchatka” (remont istniejącego obiektu i uzupełnienie elementami małej architektury) (Dz. nr 175 obr.2 Polanów; gminna),
- remont kortu asfaltowego przy stadionie (Dz. nr 242/23 obr.2 Polanów; gminna)
- remont nawierzchni, ogrodzenie, wyposażenie (tablica wyników), oświetlenie terenu
- miejsca postojowe

Realizacja projektu jest zgodna z ustaleniami strategicznymi poprzez nawiązanie do działań: 1. Zagospodarowanie i turystyczne wykorzystanie akwenów

wodnych i sieci wód płynących oraz 6. Rozbudowa turystycznej infrastruktury towarzyszącej i infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.

5.1.17 Zagospodarowanie turystyczne zbiornika wodnego z otoczeniem przy ulicy Przytorze w Polanowie

Zakres opracowania :

- utwardzenie (polbruk) nawierzchni pod imprezy (teren pod namiot)
- oświetlenie całości terenu
- urządzenia małej architektury,
- WC z szambem bezodpływowym,
- miejsca postojowe.

Projekt związany jest z realizacją działania 1. Zagospodarowanie i turystyczne wykorzystanie akwenów wodnych i sieci wód płynących.

5.1.18 Budowa siłowni fitness przy ulicy Stawnej w Polanowie

Zakres opracowania: Budowa siłowni fitness przy ul. Stawnej (Dz. nr 6/6 obr.6 Polanów; gminna)

- urządzenie rekreacyjne,
- parking rowerowy,
- skałka wspinaczka,
- obiekty małej architektury,
- odwodnienie,
- zieleń
- prace rozbiórkowe.

Projekt związany jest z realizacją działania 6. Rozbudowa turystycznej infrastruktury towarzyszącej i infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.

5.1.19 Trasa Polanów – Jacinki

Jest to kolejny spośród projektów związanych z budową spójnej sieci ścieżek rowerowych KOF.

Zakres opracowania: Trasa Polanów-Jacinki (około 5 km), utwardzona nawierzchnia, mała architektura trasa o nawierzchni z kruszywa na istniejących drogach nieutwardzonych.

Projekt wpisuje się w realizację działania 2. Rozbudowa sieci ścieżek rowerowych

5.1.20 Zagospodarowanie punktów rekreacyjnych z miejscami postojowymi i małą architekturą tras turystycznych na terenie gminy i miasta Polanów

Lokalizacje :

- a) przy ulicy Zacisze w Polanowie (zadaszone stoły piknikowe) (Dz. nr 204/2 obr.4 Polanów; gminna)
- b) przy Czerwonym Moście (Dz. nr 13/3 obr.6 Polanów; Nadleśnictwo Polanów)
- c) Cetuń + plac przystankowo-rekreacyjny (Dz. nr 7/30 obr. Cetuń; gminna)
- d) Nadbar + plac przystankowo-rekreacyjny (Dz. nr 42 obr. Naclaw; gminna)
- f) Kościenica + plac przystankowo-rekreacyjny (Dz. nr 13/9 obr. Kościenica; gminna)
- g) Jacinki (z boiskiem rekreacyjnym) + plac przystankowo-rekreacyjny (Dz. nr 124/4 obr. Jacinki; gminna)
- h) Wielin (zagospodarowanie plaży + teren rekreacyjny) (Dz. nr. 134/9 obr. Wielin; plaża gminna).

Projekt realizuje cele strategiczne poprzez bezpośredni związek z działaniem 6. Rozbudowa turystycznej infrastruktury towarzyszącej i infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.

5.1.21 Utworzenie centrum turystyczno-rekreacyjnego na stadionie miejskim w Sianowie

Projekt ma przyczynić się do wzrostu atrakcyjności turystycznej gminy i miasta Sianów i tym samym – do bardziej równomiernego rozłożenia potencjału turystycznego KOF. Przedsięwzięcie stworzy miejsce rekreacji dla turysty aktywnego i będzie stanowić element uatrakcyjnienia już istniejącej, coraz bardziej popularnej infrastruktury związanej z turystyką kwalifikowaną. Dodatkowo doprowadzenie sieci ścieżek rowerowych KOF do obiektu zapewni spójność z obszarem i jego pełną dostępność dla przyjezdnych. Realizacja inwestycji przyniesie również poprawę estetyki przestrzeni publicznej.

Projekt ma na celu realizację działania 3. Rewitalizacja przestrzeni publicznych, działania 5. Rozwój turystyki kwalifikowanej oraz działania 6. Rozbudowa turystycznej infrastruktury towarzyszącej i infrastruktury sportowo – rekreacyjnej.

W ramach tworzenia centrum turystyczno-rekreacyjnego planuje się m.in. budowę kortu tenisowego, bieżni,

boiska, modernizację oświetlenia oraz zaplecza socjalnego, w tym trybun i konferansjerki.

W ramach Programu „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego” przewiduje się opracowanie dokumentacji technicznej projektu.

5.1.22 Rozbudowa sieci ścieżek rowerowych na terenie Gminy i Miasta Sianów

Projekt przewiduje budowę ścieżki rowerowej od Suchej Koszalińskiej do granic gminy (ok. 6 km) oraz połączenie szlaku z trasą międzynarodową R-10 w Osiekach (1 km) i budowę ścieżki rowerowej prowadzącej do stadionu miejskiego (1 km). Łącznie budowę 8 km nowych ścieżek rowerowych na terenie gminy i miasta Sianów. Jego realizacja ma na celu poprawę wewnętrznej spójności transportowej obszaru oraz zapewnienie wygodnego i bezpiecznego dostępu do atrakcji turystycznych. Ścieżki umożliwią bezproblemowe poruszanie się turysty od szlaku międzynarodowego R-10 do Greenway'a Naszyjnika Północy. Dodatkowo ważnym aspektem jest promowanie roweru, jako środka transportu alternatywnego dla samochodu poprzez stworzenie sieci ścieżek rowerowych umożliwiających dojazd mieszkańców poza sezonem letnim do pracy w Sianowie i Koszalinie stanowiącym centrum obszaru KOF oraz dojazd mieszkańców do pracy sezonowej w okresie letnim w turystycznych miejscowościach nadmorskich.

Tego typu inwestycja wpisuje się w działanie 2. Rozbudowa sieci ścieżek rowerowych oraz 5. Rozwój turystyki kwalifikowanej.

W ramach Programu "Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego" przewiduje się opracowanie dokumentacji technicznej projektu.

5.2. Projekty uzupełniające

Grupa projektów uzupełniających zawiera propozycje zgłaszane przez poszczególnych Partnerów KOF. Ich ewentualna realizacja zależeć będzie od dalszych ustaleń i negocjacji pomiędzy Partnerami i Liderem Projektu, a także od możliwości finansowych poszczególnych jednostek administracyjnych i dostępności zewnętrznych

źródeł finansowania. Należy pamiętać, że katalog ten nie jest zamknięty, ani ostateczny. Oznacza to, że poniższa lista może ulegać rozszerzeniu oraz innym zmianom – w zależności od bieżących potrzeb i możliwości realizacyjnych.

- Regionalne Centrum Sportów Wodnych w Koszalinie
- Zagospodarowanie Góry Chełmskiej wraz z podnóżem
- Kompleksowa modernizacja i remont Amfiteatru w Koszalinie
- Modernizacja Koszalińskiej Biblioteki Publicznej wraz z rozbudową funkcji multimedialnej (MEDIATEKA)
- Przystanek Koszalin – zagospodarowanie Jeziora Lubiatowskiego
- Staromiejska Trasa Turystyczna II etap
- Działania na rzecz rozwoju kultury i turystyki w Koszalinie (w tym m. in. Centrum kulturalno-historyczne w Jamnie; Muzeum Kata w Domu Kata)
- Nieodkryty/Tajemniczy Koszalin – zwiększenie atrakcyjności kulturalnej Koszalina poprzez udostępnienie obiektów zabytkowych oraz ich promocję
- Rewitalizacja murów obronnych w Koszalinie
- Modernizacja Archiwum Państwowego w Koszalinie
- Budowa ścieżki rowerowej wokół zbiornika retencyjnego w Koszalinie
- Rower miejski w Koszalinie
- Zagospodarowanie akwenu wodnego w Podamirowie (przystań) nad jeziorem Jamno
- Zagospodarowanie infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i towarzyszącej w miejscowości Pleśna
- Rozbudowa sieci ścieżek rowerowych na terenie Gminy Będzino : Pleśna – Kładno; Podamirowo – Mścice; Stoisław – do granicy Gminy Biesiekierz
- Rewitalizacja centrum Polanowa
- Zagospodarowanie Góry Warblewskiej
- Zagospodarowanie otoczenia Świętej Góry Polanowskiej - utworzenie parku kulturowego
- Zagospodarowanie starówki miejskiej w Sianowie
- Rozwój transportu niskoemisyjnego na terenie Gminy i Miasta Sianów (w tym budowa sieci ścieżek rowerowych łączących KOF)
- Uruchomienie Innowacyjnego Inkubatora Przedsiębiorczości w Gminie i Mieście Sianów.
- Dostosowanie lokalnego układu komunikacyjnego do przebiegu drogi S6 na terenie Gminy i Miasta Sianów.
- Rozwój infrastruktury kulturalnej na terenie Gminy i Miasta Sianów (w tym budowa i rozbudowa świetlic).
- Rozwój działań turystycznych na terenie Gminy i Miasta Sianów (m.in. w oparciu o współpracę z Lasami Państwowymi).
- Utworzenie regionalnego centrum rozrywki/nauki dla dzieci na terenie Gminy i Miasta Sianów.
- Utworzenie Domu Kultury w Mielnie.
- Modernizacja stadionu w Mielnie.
- Rozwój sieci siłowni zewnętrznych.
- Przebudowa i rozbudowa promenady w Mielnie-Unieściu.
- Przebudowa dojść i zejść na plażę w gminie Mielno.
- Budowa chodnika wzdłuż ul. Nadbrzeżnej w Gąskach.
- Budowa mol w miejscowościach nadmorskich.
- Budowa infrastruktury portowej na kanale jamneńskim.
- Zagospodarowanie terenów publicznych nad jez. Jamno.

- Tworzenie małej architektury chroniącej od deszczu i wiatru.
- Stworzenie systemu wypożyczalni rowerów.
- Zagospodarowanie turystyczne terenu leśnego przyległego do ul. 1 Maja w Mielnie.

- 6) organizacji pozarządowych
- 7) instytucji działających na rynkach finansowych.

6. Analiza możliwości finansowania

Podobnie jak w przypadku Strategii – Program Sektorowy przewiduje analizę potencjalnych źródeł finansowania. Będzie ona zawierała wyliczenie podstawowych źródeł zewnętrznych dla perspektywy 2014-2020. Przy porządkowanie potencjalnych źródeł finansowania do konkretnych projektów zostanie zamieszczone w fiszkach projektowych, stanowiących załącznik do niniejszego dokumentu. Warto nadmienić, że Programy Operacyjne (w tym Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego) i wiele innych programów z perspektywy 2014-2020 jest, w momencie powstawania Strategii i Programu Sektorowego, w opracowaniu lub na etapie konsultacji z Komisją Europejską. W związku z tym wszelkie ustalenia i propozycje mogą być dokonane jedynie z zachowaniem określonego poziomu prawdopodobieństwa.

Ogólnie – środki na realizację Programu można podzielić, ze względu na źródło ich pochodzenia na:

- 1) środki publiczne krajowe (rządowe, regionalne, lokalne);
- 2) środki publiczne zagraniczne;
- 3) zaangażowane w realizację strategii środki prywatne.

Środki zabezpieczające możliwość realizacji działań w ramach Sektorowego Programu Rozwoju Gospodarczego i Zagospodarowania Turystycznego KOF będą pochodzić z:

- 1) funduszy europejskich (głównie w ramach krajowych Programów Operacyjnych oraz Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego);
- 2) programów rządowych;
- 3) budżetu państwa
- 4) budżetów jednostek samorządu terytorialnego KOF
- 5) kapitału inwestorów prywatnych

7. Monitoring

Każda strategia rozwoju musi podlegać bieżącej kontroli i ocenie realizacji, czyli monitoringowi. Podobnym zasadom podlegają w tym zakresie ich dokumenty wykonawcze, także programy sektorowe. Jest to szczególnie ważne, gdy sytuacja obszaru oraz wpływające na nią uwarunkowania zewnętrzne szybko się zmieniają (Parysek 1997). Celem monitoringu (zwłaszcza w momentach radykalnych zmian otoczenia) jest, oprócz kontroli i oceny, dostosowywanie przyjętych w dokumencie ustaleń. Czasem bowiem jest tak, że w związku ze zmianą uwarunkowań należy zrezygnować z pewnych celów, niektóre zmodyfikować lub też wprowadzić nowe. Monitorowanie dokumentu musi być więc procesem, do którego podchodzi się z równą starannością jak do procesu samego jego tworzenia.

System monitoringu musi opierać się o możliwie wiarygodne i obiektywne metody. W tym celu stosuje się zarówno **podejście ilościowe i jakościowe**. Podejście ilościowe zakłada wykorzystanie skwantyfikowanych miar będących wskaźnikami celu, działania, czy projektu, który chcemy monitorować. Natomiast podejście jakościowe opiera się głównie o opis, czy stwierdzenie faktu powstania/realizacji (lub nie) jakiegoś obiektu, inwestycji, przedsięwzięcia.

System monitoringu Sektorowego Programu Rozwoju Gospodarczego i Zagospodarowania Turystycznego KOF sprowadza się do określenia trzech podstawowych kwestii: (1) podmiotu monitorującego, (2) przedmiotu monitorowania oraz (3) sposobu monitorowania.

7.1. Podmiot monitorujący

Pierwszą kluczową sprawą jest wyznaczenie podmiotu monitorującego. W przypadku KOF – **odpowiedzialnym za monitoring będzie SGiPPŚ** jako Lider Projektu. Zaletą takiego rozwiązania jest fakt, że istnieje jeden podmiot, odpowiedzialny za prowadzenie monitoringu (oczywiście we współpracy i z zaangażowaniem partnerów).

Wybór podmiotu monitorowania uwzględnia wypadkową czynników o charakterze organizacyjnym (efektywność rozwiązania), ekonomicznym (koszty rozwiązania), społecznym (korzyści społeczne rozwiązania) i politycznym (legitymizacja danego rozwiązania).

7.2. Przedmiot monitorowania

Najogólniej mówiąc, przedmiotem monitorowania jest Sektorowy Program Rozwoju Gospodarczego i Zagospodarowania Turystycznego KOF. Jest to jednak zbyt uproszczone stwierdzenie, wymagające uszczegółowienia i operacjonalizacji. Wydaje się więc, że najlepszym sposobem jest określenie optymalnego poziomu hierarchicznego dla którego można byłoby prowadzić procedurę monitoringu. W związku z tym przyjęto, że dla Programu Sektorowego poziomem tym jest **poziom działań**.

7.3. Sposób monitorowania

Określenie sposobu monitorowania Programu Rozwoju Gospodarczego i Zagospodarowania Turystycznego KOF jest, innymi słowy, odpowiedzią na pytanie jak monitorować? Odpowiedź ta wymaga określenia: (1) technicznej formy monitorowania, (2) jego częstotliwości oraz (3) metodyki.

Monitorowanie Programu Sektorowego powinno zakładać sporządzanie cyklicznych **raportów z monitoringu**. Raporty te powinny być sporządzane przez uprzednio wybrany podmiot monitorowania (por. rozdział 7.1.) i dotyczyć bezpośrednio przedmiotu monitoringu (por. rozdział 7.2.). Niezależnie od podmiotu odpowiedzialnego za monitoring, raporty powinny być konsultowane przez niezależną jednostkę badawczą.

Wydaje się, że najbardziej optymalnym rytmem sporządzania raportu z monitoringu będzie **częstotliwość jednoroczna**. Jest to rozwiązanie uwzględniające kryteria merytoryczne (dłuższy okres spowoduje problemy w wyciąganiu wniosków dynamicznych) oraz finansowe i organizacyjne (częstszy monitoring będzie zbyt kosztowny).

Kluczową sprawą jest określenie metodyki sporządzania raportu z monitoringu. Generalnie powinna się ona opierać na dwóch podejściach: jakościowym i ilościowym. **Podejście ilościowe** oparte będzie na analizie

i porównywaniu wskaźników realizacji celów operacyjnych. Zakłada się monitorowanie z uwzględnieniem produktów i rezultatów. Różnica między nimi jest następująca:

- **Produkt** to materialny i mierzalny efekt podejmowanych działań w ramach projektu, np. droga, sieć kanalizacyjna, budynek, szkolenie, kampania społeczna. Wskaźniki produktu to wielkości, którymi można zmierzyć osiągnięty efekt, np. długość, liczba sztuk, powierzchnia.
- **Rezultaty** to bezpośrednie materialne i niematerialne efekty powstania produktu, np. oszczędność czasu przejazdu, nowe przyłącza kanalizacyjne, udostępnienie budynku, osoby korzystające ze szkoleń. Wskaźniki rezultatu to wielkości, którymi można mierzyć osiągnięty efekt, np. zł/rok, liczba sztuk, liczba osób, itp.

Podejście jakościowe powinno natomiast operować opisem i charakterystyką osiągnięcia danego celu. Wskaźniki nigdy nie będą w stanie w całości wyjaśnić procesu realizacji Programu Sektorowego, stąd konieczność uzupełnienia ich o informacje jakościowe. Należy jednak pamiętać o tym, że metody jakościowe są bardziej podatne na zbyt daleko idącą interpretację i nieuprawnione wnioski (m.in. również dlatego raport z monitoringu powinien być konsultowany przez niezależną jednostkę badawczą).

Proces monitorowania, co warto podkreślić, powinien opierać się nie tylko na danych wtórnych. W ramach monitoringu Sektorowego Programu Rozwoju Gospodarczego i Zagospodarowania Turystycznego KOF powinno się realizować **coroczne badanie społeczne** z mieszkańcami obszaru. W ramach tego badania powinien być skonstruowany jednolity kwestionariusz umożliwiający porównywanie szeregów czasowych wybranych wskaźników realizacji Strategii.

Ostatnią ważną kwestią związaną z monitoringiem są jego konsekwencje dla procesu realizacji Sektorowego Programu Rozwoju Gospodarczego i Zagospodarowania Turystycznego KOF. Zakłada się, że **każdy z raportów monitoringowych powinien zawierać końcową konkluzję w postaci rekomendacji zmian w Strategii**. Rekomendacje te muszą wynikać z merytorycznych podstaw, zmiany sytuacji wewnątrz KOF lub jego otoczeniu.

Po sporządzeniu raportu i zaakceptowaniu go przez wszystkich partnerów, powinno się przystąpić do zmian Strategii (jeśli rekomendacje w raporcie zakładają konieczność ich dokonania).

7.4. Wskaźniki dla poszczególnych działań

W bieżącym podrozdziale zaprezentowane zostaną propozycje wskaźników, pozwalających zmierzyć i ocenić stopień realizacji założonych działań.

Działanie 1: Zagospodarowanie oraz turystyczne wykorzystanie akwenów wodnych i sieci wód płynących

- Liczba utworzonych nowych kąpielisk [szt.];
- Liczba osób korzystających z nowych kąpielisk [os.];
- Liczba wytyczonych nowych szlaków kajakowych [szt.];
- Liczba osób korzystających z nowych szlaków kajakowych [os.];
- Liczba turystów korzystających z noclegów na terenie KOF [os.];
- Liczba osób korzystających z nowych kąpielisk.

Działanie 2: Rozbudowa sieci ścieżek rowerowych

- Długość wybudowanych nowych odcinków ścieżek rowerowych [km];
- Długość odcinków ścieżek rowerowych poddanych remontom i modernizacji [km];
- Długość nowo oznakowanych szlaków rowerowych [km];
- Liczba osób korzystających z nowych odcinków ścieżek rowerowych [os.];
- Liczba zdarzeń drogowych z udziałem rowerzystów na terenie KOF [szt.].

Działanie 3: Rewitalizacja przestrzeni publicznych

- Liczba obszarów poddanych rewitalizacji w ramach Programu [szt.];
- Kwota środków przeznaczonych na wdrażanie programów rewitalizacji [zł];
- Liczba korzystających ze zrewitalizowanych przestrzeni publicznych [os.].

Działanie 4: Wytyczenie tematycznych szlaków turystycznych

- Liczba wytyczonych tematycznych szlaków turystycznych [szt.];
- Łączna długość wytyczonych szlaków [km];
- Liczba osób korzystających z nowo wytyczonych szlaków [os.].

Działanie 5: Rozwój turystyki kwalifikowanej

- Liczba obiektów turystyki kwalifikowanej objętych wsparciem w ramach programu [szt.];
- Liczba osób korzystających z obiektów turystyki kwalifikowanej objętych wsparciem w ramach programu [os.].

Działanie 6: Rozbudowa turystycznej infrastruktury towarzyszącej i infrastruktury sportowo-rekreacyjnej

- Liczba wybudowanych obiektów turystycznej infrastruktury towarzyszącej [szt.];
- Liczba korzystających z wybudowanych obiektów turystycznej infrastruktury towarzyszącej [os.];
- Liczba wybudowanych obiektów sportowo-rekreacyjnych [szt.];
- Liczba korzystających z wybudowanych obiektów sportowo-rekreacyjnych [os.].

Działanie 7: Rozwój transportu zrównoważonego

- Liczba wybudowanych węzłów przesiadkowych w ramach Programu [szt.];
- Liczba pasażerów korzystających z wybudowanych węzłów przesiadkowych [os.];

Działanie 8: Ochrona i turystyczne wykorzystanie walorów kulturowych

- Liczba zabytków kultury objętych wsparciem w ramach Programu [szt.];
- Kwota przeznaczona na wsparcie zabytków kultury w ramach Programu [zł];
- Liczba odwiedzających zabytki kultury objęte wsparciem w ramach programu [os.].

Działanie 9: Zagospodarowanie obszarów cennych przyrodniczo

- Długość nowych szlaków przebiegających przez obszary cenne przyrodniczo [km.];
- Liczba korzystających ze szlaków przebiegających przez obszary cenne przyrodniczo [os.]

Działanie 10: Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości

- Liczba podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON [szt.]
- Stopa bezrobocia rejestrowanego [%]

8. Ewaluacja

Ewaluację strategii, programu lub projektu rozumie się najczęściej jako „określenie wartości strategii, programu lub projektu w odniesieniu do wcześniej zdefiniowanych kryteriów i w oparciu o odpowiednie informacje” (Kierzkowski 2002). W zasadzie każda ewaluacja powinna opierać się o ocenę czterech kwestii:

- trafności strategii,
- skuteczności strategii,
- efektywności strategii,
- użyteczności i trwałości strategii w dłuższej perspektywie czasowej

Wyróżniamy różne rodzaje ewaluacji. Jedno z takich rozróżnień opiera się na okresie podejmowanych działań, które poddawane są ocenie. W tym świetle wyróżnia się:

- ewaluację *ex-ante*, czyli ocenę przed realizacją dokumentu, odpowiadającą na pytanie, jak dokument wpłynie na sytuację obszaru; ocena ta ma na celu poprawę procesu plano-

wania, w tym trafność podejmowanych decyzji odnośnie wyboru projektów do realizacji, ich efektywność i skuteczność;

- ewaluację *ex-tempore* lub *on-going*, czyli ocenę w trakcie realizacji dokumentu, odpowiadającą na pytanie, czy przyjęte cele nadal są właściwe; ocena ta ma na celu poprawę procedur wdrażania, ulepszenie jakości i potencjału instytucji realizujących dokument, może też przyczynić się do integracji interesariuszy rozwoju, wypracowania wspólnego stanowiska oraz sprawniejszego przygotowywania realizacji kolejnych projektów;
- ewaluację *ex-post*, czyli ocenę po realizacji dokumentu, odpowiadającą na pytanie, czy efekty realizacji są trwałe; ocena ta pokazuje, co się udało osiągnąć, jakim kosztem, a także, co się nie udało, z jakich powodów i kto za to odpowiada; w ramach ewaluacji *ex-post* można również zbadać wpływ, jaki realizacji dokumentu miała na sytuację mieszkańców.

Wydaje się, że system ewaluacji Sektorowego Programu Rozwoju Gospodarczego i Zagospodarowania Turystycznego KOF nie powinien być nadmiernie rozbudowany. Nie powinien też pokrywać się tematycznie ze zbliżonym merytorycznie monitoringiem. W związku z tym **rekomenduje się, by system ewaluacji zawierał pewne elementy ewaluacji *ex ante* oraz pełną ewaluację *ex post*.**

8.1. Ewaluacja *ex-ante*

Ewaluacja *ex-ante* powinna zostać zrealizowana przed ostatecznym przyjęciem programu. W przypadku Sektorowego Programu Rozwoju Gospodarczego i Zagospodarowania Turystycznego KOF przeprowadzono analizę zgodności sformułowanych w nim działań z przyjętymi celami szczegółowymi Strategii Zrównoważonego Rozwoju KOF (tab. 3).

Tabela 3. Spójność Sektorowego Programu Rozwoju Gospodarczego i Zagospodarowania Turystycznego Koszalińskiego Obszaru Funkcjonalnego ze Strategią Zrównoważonego Rozwoju Koszalińskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Sektorowy Program Rozwoju Gospodarczego i Zagospodarowania Turystycznego KOF	Strategia zrównoważonego rozwoju KOF
Działania	Cele szczegółowe
1. Zagospodarowanie oraz turystyczne wykorzystanie akwenów wodnych i sieci wód płynących	1.5. Turystyczne wykorzystanie obszarów cennych przyrodniczo i krajobrazowo
2. Rozbudowa sieci ścieżek rowerowych	2.1. Rozbudowa i połączenie sieci ścieżek rowerowych
3. Rewitalizacja przestrzeni publicznych	4.6. Rewitalizacja obszarów zurbanizowanych
4. Wytyczenie tematycznych szlaków turystycznych	1.3. Rozbudowa i utworzenie spójnej sieci szlaków turystycznych
5. Rozwój turystyki kwalifikowanej	1.2. Kreowanie produktów wydłużających sezon turystyczny
6. Rozbudowa turystycznej infrastruktury towarzyszącej i infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	1.4. Rozbudowa turystycznej infrastruktury towarzyszącej
7. Rozwój transportu zrównoważonego	2.1. Rozbudowa i połączenie sieci ścieżek rowerowych 2.2. Zintegrowany, szybki i wygodny transport zbiorowy
8. Ochrona i turystyczne wykorzystanie walorów kulturowych	1.2. Kreowanie produktów wydłużających sezon turystyczny
9. Zagospodarowanie obszarów cennych przyrodniczo	1.5. Turystyczne wykorzystanie obszarów cennych przyrodniczo i krajobrazowo
10. Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości	1.7. Rozwój gospodarki poprzez przyciąganie nowych inwestorów 1.8. Zmniejszenie poziomu bezrobocia i zwalczanie jego negatywnych skutków społecznych

Źródło: Opracowanie własne.

8.2. Ewaluacja ex-post

Ewaluacja *ex post* powinna zostać zrealizowana po zakończeniu okresu obowiązywania Strategii i Programu Sektorowego, czyli w 2020 r. Powinna ona opierać się na szerokim i wieloaspektowym podejściu metodycznym i dłuższej perspektywie czasowej (np. 2010-2020 w przypadku danych wtórnych i 2014-2020 w przypadku danych pierwotnych). Tylko takie podejście gwarantuje wysoki poziom pewności ustaleń ewaluacyjnych i rekomendacji na przyszłość. Ponadto, podmiotem wykonującym badanie ewaluacyjne powinna być zewnętrzna jednostka badawcza.